

bibliotheekblad

DE BIEBAPP:

ZONDER ABONNEMENT

LENEN MET JE SMARTPHONE

—
PASSEND LEZEN

VOOR LEESBEPERKTEN

—
DOSSIER: BIBLIOTHEKEN IN HET
(POST?)CORONATIJDPERK

A portrait of Eimer Wieldraaijer, an older man with grey hair and a goatee, wearing a blue blazer over a white shirt. He is looking slightly upwards and to the right with a thoughtful expression. The background is a blurred interior space with architectural elements.

Afscheid na 21 jaar hoofdredacteurschap:

Eimer Wieldraaijer verlaat Bibliotheekblad
(maar niet helemaal...)

Bibliotheekonline

Veel bibliotheken in Nederland maken al gebruik van het speciaal door Graficom ontwikkelde cloud platform voor bibliotheken:

"Bibliotheekonline"

Wilt u ook **geen omkijken meer** hebben naar uw IT-omgeving voor wat betreft kantoor en publiek? Wilt u zeker weten dat uw **security** op orde is?

Wilt u dat al uw medewerkers inclusief vrijwilligers op alle openingstijden van uw bibliotheek kunnen **bellen naar de servicedesk**?

Wilt u ook ervaren wat de voordelen en mogelijke **kostenbesparingen** voor uw organisatie zijn?

Neem dan contact met ons op voor een **vrijblijvende kennismaking** om te kijken wat we voor u kunnen betekenen via het telefoonnummer:

088 472 34 26 of per e-mail via **info@graficom.com**

Graficom Group

Graficom Solutions BV

info@graficom.com

www.graficom.com

Even voorstellen

Zoals u op de cover van dit nummer kunt lezen, neemt Eimer Wieldraaijer afscheid van Bibliotheekblad. Hij gaat van zijn pensioen genieten, maar blijft gelukkig als adviseur betrokken bij ons blad. Aan mij de eer hem op te volgen. Na mijn afstuderen in tijdschriftjournalistiek ging ik als redacteur werken voor *Adformatie* (vakblad over reclame, marketing en media). In de jaren daarna ben ik hoofdredacteur geweest van verschillende vakbladen zoals *SW-Journaal* (sociale werkvoorziening), *Verpleegkunde*, *Tijdschrift voor Verzorgenden*, *OK Management* (operatiekamer managers) en *Operationeel* (operatieassistenten). Allemaal titels over zorg en welzijn. Toch is er ook een link met Bibliotheekblad: een heel belangrijk onderwerp in *SW-Journaal* was laaggeletterdheid bestrijden, en dat is ook een onderwerp waar bibliotheken zich mee bezighouden...

Wat ik zelf met bibliotheken heb? Ik woon dicht bij de hoofdvestiging van de OBA, en ik ben daar regelmatig te vinden. Verder ben ik een enorme boekenfan. In mijn eigen collectie heb ik zeker 2000 boeken over de meest uiteenlopende onderwerpen. Van romans tot boeken over geschiedenis, sociologie, psychologie, gezondheid, Amsterdam en kookboeken. Ook heb ik een paar boeken in de kast waar ik zelf aan heb meegeschreven, bijvoorbeeld *Postcode 1018*. Een interviewbundel met levensverhalen van bewoners uit mijn eigen wijk: de Oostelijke Eilanden in Amsterdam.

Een nieuwe hoofdredacteur heeft vaak een nieuwe visie op een blad. Maar daarvoor is ook de input van u als lezer nodig... Op onze website www.bibliotheekblad.nl staat een lezersonderzoek. U zou ons erg helpen door dit in te vullen.

Als laatste: neemt u vooral contact met mij op als u een idee heeft voor een onderwerp of als u iets wilt weten. U kunt mij mailen, bellen of contact opnemen via LinkedIn.

Menno Goosen

Hoofdredacteur Bibliotheekblad
menno.goosen@bibliotheekblad.nl
 +31 (0)6 2222 90 67

6

12

14

25

29

4 Eimer Wieldraaijer: 'Ik blijf de bibliotheek zeker bezoeken!'

- 11 Lezersonderzoek Bibliotheekblad.
- 14 Afscheid van Chris Wiersma, directeur bibliotheek, Almere.
- 18 De BiebApp: zonder abonnement lenen met je smartphone.
- 22 Passend Lezen maakt lezen voor leesbeperten mogelijk.
- 26 De inloopschool: passend en flexibel leren.
- 30 Bibliotheeken uiterst creatief in lastige tijden.
- 38 De digitale bibliotheek in coronatijd.
- 42 Het nieuwe werken tijdens een pandemie.
- 46 Directeuren over hoe nu verder.
- 50 Nog meer bijzondere initiatieven.

DOSSIER

29 Bibliotheken in het (post?)coronatiejperk
 In zijn nu al historische toespraak op 16 maart kondigde premier Mark Rutte namens het kabinet maatregelen aan tegen de verspreiding van het coronavirus: alle scholen, horecagelegenheden en sportclubs moesten sluiten. Onvermijdelijk gingen waren twee maanden lang ook de deuren van bibliotheken dicht. Bibliotheekblad maakt de balans op.

RUBRIEKEN

- 3 Redactioneel.
- 11 Enthousiast.
- 12 De passie van Jürgen Nakielski.
- 21 Top 10 van Jos Debeij.
- 25 Boekentrends voorspelt.
- 41 Maatschappelijke trends.
- 53 Column Peter van Eijk.
- 54 Op de valreep.
- 54 Colofon.

COVERFOTO: GERRIT SERNÉ
 Coverfoto coronadossier: Shutterstock

Afscheid na 21 jaar hoofdredacteurschap Bibliotheekblad

‘Ik blijf de bibliotheek zeker bezoeken!’

Toen **Eimer Wieldraaijer** na afloop van zijn laatste interview met de algemeen directeur van de Koninklijke Bibliotheek (KB) aankondigde met pensioen te gaan als hoofdredacteur van Bibliotheekblad, reageerde Lily Knibbeler spontaan met: ‘Laten we de rollen dan één keer omdraaien. Zal ik jou voor de verandering eens interviewen?’ Het resultaat leest u hieronder.

Tekst: Lily Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek
Foto's: Gerrit Serné

Eimer Wieldraaijer met zijn trouwe viervoeter: golden retriever Murphy.

Wie is de mens Eimer Wieldraaijer? In vijf zinnen of tien trefwoorden ...

'Geboren in Groningen en op mijn twaalfde naar Arnhem verhuisd, ben ik de noordelijke nuchterheid zelve. Behalve bij sport, en dan met name bij voetbal. Dan wil er nog wel eens wat emotie opborrelen. Waar ik ook erg van geniet, zijn wandelingen met mijn hond in een van de parken hier in de buurt. En niet te vergeten fietstochtjes met een van onze vier kleinkinderen over de hei of langs de IJssel.'

En je bent historicus! Dat verbindt ons, naast natuurlijk de bibliotheken ... De openbare bibliotheken en Bibliotheekblad zijn al 21 jaar een onderdeel van je leven. Op welke manier hebben ze invloed op je persoonlijke ontwikkeling gehad en je mede gevormd?

'Voordat ik bij *Bibliotheekblad* kwam werken, was ik adjunct-hoofdredacteur van *KRO Studio* en de *Mikro Gids*, en daarna korte tijd chef sportredactie bij de *Arnhemse Courant*. Je zou kunnen zeggen dat ik overwegend heb gewerkt op het snijvlak van de commercie en de publieke zaak. Direct na mijn studie geschiedenis – een perfecte studie om de waan van de dag te leren doorprikken – was ik echter een tijdje in dienst bij een uitgeverij, waar ik verantwoordelijk was voor drie vakbladen in een sector waarin het slechts om één ding draaide: geld verdienen. Hoe, dat maakte niet uit. Dan is de lol er, journalistiek gezien, voor mij snel vanaf. Vandaar mijn overstap naar de publieke omroep en de krant.

Op mijn 45ste belandde ik, net als menige nieuwkomer, met een even romantisch als verouderd beeld in de bibliotheekbranche, maar dat beeld moest ik binnen de kortste keren bijstellen. In de 21 jaar bij *Bibliotheekblad* is mij vooral duidelijk geworden hoe dynamisch de bibliotheek is en welke ontzettend belangrijke rol zij speelt op informatief, sociaal én economisch gebied. De bibliotheek is de stille motor van de maatschappij. In die zin heeft de bibliotheek niet alleen mijn visie op de samenleving verdiept, maar heeft zij ook bijgedragen aan mijn levensgeluk. Het klinkt wat theatraal, maar elke keer als ik zo'n fantastische bibliotheek binnenstap, word ik een beetje blij.'

21 jaar, dat is een serieuze periode! Dan heb je echt zicht op de sector. Hoe kenschets jij de ontwikkelingen van de laatste jaren in het openbare bibliotheekdomein?

'Het is de vraag wat je bedoelt met "de laatste jaren". In de twee decennia die ik van nabij heb meegemaakt, zie je een aantal transitiegolven. Om te beginnen de opschaling van organisaties dankzij de omvorming tot basisbibliotheken. Daarna kwamen er samenwerkingsverbanden in multifunctionele accommodaties. Weer wat later was er het opknippen

van de oude VOB, waarna de KB een prominente positie in het stelsel kreeg. Maar hoe relevant ook: in wezen zijn dat niet meer dan aanpassingen die hun bron vinden in structuurdiscussies. Veel belangrijker is in mijn ogen het toegenomen zelfbewustzijn. Toen ik begon, kon je geen congres bijwonen of er was wel een spreker die een praatje hield met als insteek: hoe lang heeft de bibliotheek nog? Dat is gelukkig voorbij. Geen zinnig mens die zich nog afvraagt of de bibliotheek toekomst heeft. Wat heet: de bibliotheek is niet zelden de gedroomde huwelijkskandidaat. Culturele en andere partners dingen naar haar hand.'

Heb je altijd begrip kunnen opbrengen voor wat er gebeurde in de sector?

'Zeker niet. Ik zie nu een kentering ten goede, maar het gemis aan bereidheid om serieus samen te werken, heeft de branche onnodig teruggeworpen. Bijvoorbeeld de ledenvergaderingen van de VOB waren vaak Poolse landdagen. Er werd oeverloos gediscussieerd over van alles en nog wat, maar als puntje bij paaltje kwam, bleken weinigen bereid over de eigen schaduw heen te stappen. Lokale koninkrijkes, niet van zins ook maar iets van de zo gekoesterde autonomie in te leveren. Bij het uitrollen van diensten en producten uitte zich dat in een *not-invented-by-us*-syndroom. Door dat alles is er veel energie verloren gegaan en heeft het ministerie van OCW uiteindelijk besloten om in te grijpen. Die beslissing heeft goed uitgepakt. De komst van de Bibliotheekwet en de taken die bij de KB zijn ondergebracht hebben geleid tot meer duidelijkheid. Hopelijk komt ook de ontspoorde VOB weer snel op de rails te staan, want vanwege een zwakke leiding is zij op een dood spoor beland, terwijl de bibliotheken baat hebben bij een sterke branchevereniging die fungeert als belangenbehartiger en werkgeversclub. En niet te vergeten als club die een perspectiefrijke inhoudelijke visie ontplooit.'

Daar zit nu wel echt weer muziek in, in de VOB. Welke ontwikkelingen in de sector hebben je echt verrast, positief, en eventueel negatief?

'De veerkracht van bibliotheken heeft me vanaf het begin positief verrast. Nu kijk ik daar niet meer van op. Als de nood aan de man is, staat de bibliotheek paraat. Zie de coronacrisis, waarin bibliotheken meteen met allerlei inventieve oplossingen komen om het publiek te blijven bedienen. Als de nood *niet* aan de man is, wil men zich echter nog steeds wel eens terugtrekken in de eigen burcht. Zo jammer. Wat ligt er immers meer voor de hand dan een gezamenlijke bibliotheekpas, een gedeeld tariefstelsel, een gemeenschappelijk automatiseringssysteem, een collectieve huisstijl en een eendrachtige marketingcampagne? Toch zijn die initiatieven geen van alle gerealiseerd. Wat er wel zijn gekomen, zijn heel veel prachtige nieuwe bibliotheken. De opening van de nieuwe centrale bibliotheek in Amsterdam op 07-07-07 – hulde aan doorzetter Hans van Velzen! – heeft echt als vliegwiel gefungeerd. De nieuwe bibliotheek in Almere, De Nieuwe Kolk in Assen, de Boekenberg in Spijkenisse, de Chocoladefabriek in Gouda, Rozet in Arnhem, het Eemhuis in Amersfoort, de Bibliotheek in Oosterhout, de Bibliotheek Deventer, de LocHal in Tilburg, Forum Groningen en straks Neude in Utrecht: ze zijn stuk voor stuk geweldige publiekstrekkers en vormen het hart van de plaatselijke samenleving. In dat opzicht behoort ons land wereldwijd tot de absolute top. Voor de organisatie van het IFLA-congres volgend jaar in Rotterdam wordt het nog een hele klus om te komen tot de selectie van bibliotheken die men aan de buitenlandse gasten wil laten zien. Waarbij ik meteen aantekenen, dat er vanwege de bezuinigingen van de

laatste jaren op diverse plekken op het platteland onacceptabele gaten zijn gevallen. De motie-Asscher zorgt in twaalf gemeenten tijdelijk voor lucht, maar het zou veel beter zijn als er een landelijk dekkende en structurele oplossing voor dit probleem kwam. Hopelijk biedt het convenant soelaas, maar het blijft jammer dat de Bibliotheekwet gemeenten niet verplicht tot het in stand houden van een openbare bibliotheek, zeker nu niemand weet wat de impact van de coronacrisis op lange termijn zal zijn.'

Nee, die impact is nu echt een nieuwe serieuze bedreiging, vrees ik. Daar gaan we nog veel last van krijgen. Op welke manieren is Bibliotheekblad met de bibliotheken meegegroeid en hoe je gezorgd dat je zo goed mogelijk op vragen aan informatie uit de sector kon inspelen? Wat werkte voor jou het beste?

'Het beste voor mij werkte persoonlijk contact met degenen die in de bibliotheek werken. Niet bezig zijn vanachter je redactie bureau, maar eropuit, het land in, praten met mensen uit de praktijk. Ook de inbreng van onze redactieraad, de denktank die ons een aantal keren per jaar met raad en daad terzijde staat, heb ik als bijzonder waardevol ervaren. In die zin geloof ik dat *Bibliotheekblad* is meegegroeid met de bibliotheken. Ook in digitale zin, want net als bij de bibliotheken is de internetcomponent van ons blad steeds belangrijker geworden. Op de website brengen we het dagelijkse nieuws, terwijl het blad meer de verdieping is gaan zoeken. We hebben een kleine redactie – drie mensen/twee fte's, dus ik wil niet onvermeld laten hoe groot de inbreng is van webredacteur Bart Janssen en redacteur Martin de Jong om de informatiestroom op peil te houden.'

Je hebt de groei van sociale media meegemaakt en de digitalisering en democratisering van informatie. Informatie is overal en altijd, en iedereen heeft een platform om een mening te uiten. In hoeverre heeft dat het blad veranderd? Hoe kijk je daar als journalist/hoofdredacteur naar?

'Ik zie dat niet als bedreiging, maar eerder als aanvulling. Door de sociale media houd je ook als vakblad extra goed de vinger aan de pols. Het is alleen maar mooi dat er meer informatie – van diverse kanten – beschikbaar is gekomen. Denk aan de blog van Mark Deckers, die ik telkens met plezier lees. Los daarvan ben ik ervan overtuigd dat er altijd behoefte blijft aan professionele journalistiek. Onderscheidende journalistiek waarvoor de gebruiker bereid is te betalen.'

Dossiers waarin verdieping in een onderwerp gezocht wordt is een vast onderdeel van Bibliotheekblad geworden. Bijvoorbeeld de Groene Bibliotheek, FabLabs, David Lankes. Welk dossier heeft je verrast, heeft je een bijzonder inzicht gegeven of is je het meest bijgebleven?

'Het eerste wat me te binnen schiet, is dat met de Beste Bibliothecarissen van Nederland. In dat gesprek met Mark Deckers, Theo Peeters, Jan van Bergen en Henegouwen, Erik Boekesteijn en Juan Khalaf bleek eens te meer met hoeveel passie zij hun beroep – of moet ik zeggen: roeping – uitoefenen. Ook maakten zij duidelijk wat de toegevoegde waarde is van de inmiddels verdwenen vakopleiding. De cursus Community

'Geen zinnig mens die zich nog afvraagt of de bibliotheek toekomst heeft'

Librarian is een prijzenswaardig initiatief, maar vult niet de leemte die is ontstaan. Ik hoop dat het idee om te komen tot een nieuwe, aan de eisen van deze tijd aangepaste, en waarschijnlijk brede(re), bibliotheekopleiding gestalte krijgt. Veel bibliotheekdirecteuren die de laatste jaren zijn aangetreden missen die achtergrond, en dat merk je.'

Sommige rubrieken, zoals de mystery guest en de rubriek van Wim Keizer, schuurden vaak, maar riepen ook regelmatig de meeste reacties op en waren bij menigeen geliefd. Hoe staat in jouw visie de sector tegenover kritiek, en wat denk je van de manier waarop we deze gesprekken voeren?

'Kritiek krijgen is nooit leuk, maar als vakblad dien je wel een kritisch oog te hebben. Dat wil zeggen: een opbouwend kritisch oog, want uiteindelijk is het ook in het belang van *Bibliotheekblad* dat de bibliotheekbranche floreert. Ik weet nog dat we, kort na mijn aantreden, begonnen met de rubriek mystery guest, een idee van Wendy de Graaff. Een van de eerste bibliotheken die we bezochten was in het oosten van het land. Daags erna had ik een furieuze directeur aan de telefoon. Hoe ik het in mijn hoofd haalde onaangekondigd "zo'n rioolrat" op zijn vestiging los te laten, maar in de jaren daarna werd ik soms gebeld door een directeur met de vraag of ik de mystery guest langs kon sturen, want als het vakblad de vinger op een zere plek legde, had hij of zij tenminste brandstof om bij de gemeente aan te kloppen om meer steun. En wat Wim Keizer betreft: niemand die zo thuis is in de wereld van bestuurlijke aangelegenheden, en niemand die zich zo moeilijk met een kluitje in het riet laat sturen als deze gewaardeerde freelancer van ons blad. Natuurlijk werd Wims doorvragen niet door iedereen geapprecieerd, maar ik weet zeker dat niemand zijn vakmanschap zal ontkennen.'

Wat is het allerbeste interview dat je hebt gehouden (of gepubliceerd) voor Bibliotheekblad?

'Die eer gun ik graag aan Rob Bruijnzeels en Joyce Sternheim voor hun serie interviews met Nederlandse toparchitecten. In deze serie vraaggesprekken met "buitenstaanders", zoals Jo Coenen en Winy Maas, gaan ze flink de diepte in en vragen ze door naar hun werkelijke

drijfveren en onderliggende visie op de bibliotheek. Rob en Joyce verdienen sowieso een pluim voor hun Ministerie van Verbeelding en indertijd de pilot rond de Library School. Al was het maar omdat ze – niettegenstaande hun gedurfde verkenningen *out of the box* – de collectie als hart van de bibliotheek telkens in het vizier hielden. Ook aan de door hen, aanvankelijk samen met Rammy Speyer, opgezette studiereizen naar steden als Londen en New York denk ik met veel plezier terug.'

In 2009 ben je begonnen met de verkiezing van de Beste Bibliotheek van Nederland en later met de Beste Bibliothecaris van Nederland. Met welk doel heb je dit competitieve element ingebracht, en heeft het opgeleverd wat je ervan gehoopt hebt?

'Met de verkiezing van de Beste Bibliotheek van Nederland hebben we de negatieve spiraal in de beeldvorming willen doorbreken. Er heerste een tendens van: de bibliotheek doet er niet meer toe, en in de publiciteit overheersten berichten van sluitingen en bezuinigingen, terwijl er op zo veel plekken zo veel moois gebeurt. Het kan natuurlijk altijd beter, maar dat doel – laten zien hoe groot en divers de impact van de bibliotheek is – hebben we goeddeels bereikt. De media hebben de verkiezing opgepikt, en door ook de stem van het publiek – naast die van de vakjury – te laten meewegen in het eindoordeel, zijn dynamiek en enthousiasme bij de deelnemende bibliotheken ontstaan die me aangenaam hebben verrast. En wat de verkiezing van de Beste Bibliothecaris betreft: het lijkt me niet meer dan terecht om de onbetaalbare krachten van het bibliotheekwerk ook eens in het zonnetje te zetten. Elke bibliotheek is immers zo goed als de mensen die er werken.'

En dat zijn er gelukkig veel om trots op te zijn! Waar ben jijzelf trots op?

'*Bibliotheekblad* heeft, evenals veel bibliotheken, de nodige

stormen doorstaan. Als onafhankelijk vakblad werden we in het begin, als onderdeel van de VOB, zwaar gesubsidieerd met stelselgeld van OCW. Later, na de overgang naar NBD Biblion, paste deze organisatie de jaarlijkse tekorten in de exploitatie bij. Nu, sinds de overname door Uitgeverij IP, moeten we zelf de broek ophouden. Ondanks de kleine en krimpemde markt waarin we ons bewegen is dat gelukt. *Bibliotheekblad* schrijft zwarte cijfers en slaagt daarin, zonder zijn oor te laten hangen naar adverteerders en zonder in te leveren op de inhoudelijke kwaliteit en omvang. Op die prestatie ben ik best trots.'

En terecht! Wat had je achteraf gezien anders gedaan?

'Gedurende een bepaalde tijd hebben we de informatie op onze website achter een betaalmuur geplaatst. Dat leverde weinig abonnees op en des te meer klachten en gedoe. Misschien waren we hiermee te vroeg, maar hoe dan ook leverde het niet op wat de uitgeverij ervan had verwacht.'

Wat zou jij direct in gang zetten als je zelf bibliotheekdirecteur van een middelgrote, lokale openbare bibliotheek was? En waar zou je mee stoppen?

'Naast alle partners die bibliotheken al hebben, zou ik de samenwerking met lokale media zoeken en intensiveren. De platformfunctie uitbouwen. Waar ik mee zou stoppen, zijn zaken die zich slecht laten koppelen aan de collectie. Zeg maar: min of meer branchevreemde zaken.'

Wat zou jij eigenlijk doen als je mijn baan had?

'Ik vind dat je met de KB echt goed bezig bent voor de branche. De regiefunctie die je van de wetgever toebedeeld hebt gekregen, pakken jullie samen met de branche op, maar als ik op jouw stoel kwam te zitten, zou ik – eerlijk gezegd – direct op zoek gaan naar een andere baan. Ik ben geen vergadertijger, maar veel meer iemand van de handen aan de ploeg.'

Maar dat ben ik ook! Een bouwver in hart en nieren. Geen vergadertijger pur sang, maar iemand die samen met anderen een bijdrage wil leveren aan de samenleving.

'Als hoofdredacteur ben ik ook steeds het veld in blijven gaan. Het zelf schrijven van stukken blijft voor elke journalist niet alleen het interessantste onderdeel van het vak, maar maakt ook dat je voeling houdt met wat er speelt.'

Wat zou je de openbare bibliotheeksector mee willen geven? Wat kunnen we leren van jou?

'Vooral: geloof in jezelf en draag dat uit. Maar ook: schoenmaker blijf bij je leest. De bibliotheek is zo belangrijk voor de samenleving, maar wil zichzelf nog wel eens voorbij hollen in haar drang om alle sociale noden te lijf te gaan. Ik hoop dat de bibliotheken gezamenlijk daadkrachtiger naar buiten treden, de centrale overheid aanspreken op haar taak om deze instellingen te faciliteren. Of het nou gaat om lees- en taalvaardigheid, sociale inclusie of inburgering, samen met partners als het onderwijs en culturele instellingen heeft de bibliotheek echt iets te bieden. Iets onmisbaars.'

Wat ga je missen?

'Het contact met collega's, het ritme van bladen maken, de inspirerende ontmoetingen in het land.'

Wat ga je niet missen?

'Overbodige vergaderingen, stoeien over redactiebudgetten, files van en naar interviews.'

Zien we je nog in de bibliotheek? En zo ja, voor wat precies?

'Ik blijf de bibliotheek zeker bezoeken. Niet zozeer als gebruiker – ik heb thuis mijn eigen, nog lang niet uitgeputte, verzameling boeken en dvd's – maar meer als geïnteresseerde waarnemer. Zo wil ik zeker nog een kijkje nemen in de nieuwe centrale bibliotheek van Oslo, want ook de blik over de grens blijft mij boeien. Bovendien heeft de uitgeverij mij gevraagd om gedurende één dag in de week als adviseur in touw te blijven. Dat doe ik graag, want bladen maken blijft het leukste wat er is.'

Welke anekdote wil je nog delen met je lezers?

'Reorganisaties zijn onuitroeibaar als onkruid. Wie lang meeloopt, heeft er meerdere voor de kiezen gekregen. Ooit had ik te maken met een uitgever die Zwaan heette. Op een dag riep hij iedereen bijeen om een reorganisatie aan te kondigen, waarbij hij zei dat "gedwongen ontslagen niet vielen uit te sluiten". Na een korte stilte riep een collega, wetende van de gespannen relatie tussen Zwaan en diens rechterhand Van der Aa, vanuit de zaal: "En ze vliegen er in alfabetische volgorde uit."

Eimer: bedankt!!!

Uitgeverij IP en de redactie van *Bibliotheekblad* willen Eimer Wieldraaijer bedanken voor zijn jarenlange inzet. Eimer was 21 jaar lang het gezicht van het blad, en een begrip in de bibliotheekwereld. Wij zijn dan ook erg blij dat hij als adviseur betrokken blijft bij *Bibliotheekblad*. Wij wensen hem veel geluk en gezondheid toe, en hopen dat hij kan gaan genieten van zijn welverdiende pensioen.

Kees Koenen en Paul Baak, directie Uitgeverij IP.

Menno Goosen, hoofdredacteur Bibliotheekblad.

Bart Janssen, webredacteur Bibliotheekblad.

Martin de Jong, redacteur Bibliotheekblad.

De freelancers en medewerkers van Bibliotheekblad.

Foto: Shutterstock

*'Bibliotheeksector:
Geloof in jezelf en
draag dat uit!'*

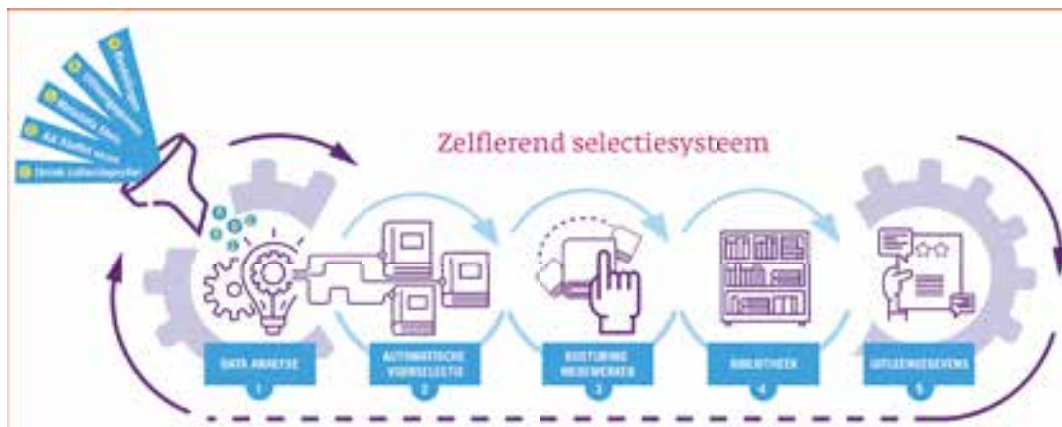

Ook nu staat NBD Biblion voor je klaar!

Met onze Standing Orders en Express titels houd je de collectie actueel. Standaard met 25% korting. Met onze nieuwe mogelijkheid voor levering van oningewerkte boeken geniet je van een snelle levering én is het boek voorzien van een RFID-label en rugetiket.

Meer halen uit het collectiebudget?

Met Selectieservice helpen wij je met de selectie van je collectie; gedeeltelijk of van A tot Z. Wij ontwikkelen nu een zelflerend systeem dat jullie collectie per vestiging optimaliseert op basis van data en AI. Dat ziet er als volgt uit:

Zijn er vraagstukken waarbij wij kunnen helpen? Wij denken graag met je mee.

nbd biblion
▶▶ Vooruitgang boeken

NBD Biblion | 079 3440 344
www.nbdbiblion.nl | info@nbdbiblion.nl

Laat ons weten wat u van Bibliotheekblad vindt. Vul de enquête in op www.bibliotheekblad.nl en maak kans op een boekenbon van €25.

Lezersonderzoek Bibliotheekblad

Bibliotheekblad heeft uw hulp nodig. Om de formule en inhoud nog beter te kunnen afstemmen op uw behoefte als abonnee/lezer, vernemen we graag uw mening over ons tijdschrift. Wij stellen het zeer op prijs als u de stellingen en vragen zou willen beantwoorden.

Op onze website www.bibliotheekblad.nl vindt u een digitaal enquêteformulier. Onder de inzenders verloten we vijf boekenbonnen van €25. U kunt de enquête anoniem invullen.

Advertentie

Het Govers kennisteam
Bibliotheken.

De sectorspecialist in het
bijstaan van bibliotheken op
het gebied van controleplicht,
fiscaliteit, juridisch en data-
analyse.

GOVERS

Thuis in cijfers sinds 1927

Accountants / Adviseurs | T (040) 2 504 504 | www.govers.nl

ENTHOUSIAST

Mensen enthousiast maken voor lezen: een belangrijke bibliothecaristaak. Wim Keizer vertelt ter inspiratie waar hij al lezend door getroffen werd.

Kijken vanuit burgerperspectief

In een paar Uitsmijters vertelde ik vorig jaar over mijn vrijwilligerswerk 'thuisadministratie' bij Humanitas. In de kern houdt dit in mensen helpen met hun financiële administratie. Binnen die groep gaat het meestal om mensen met schulden, vaak ook aan overheidsinstanties. De eerste taak is om alles zo snel mogelijk in kaart te brengen. Dan is het zaak met spoed de situatie te 'bevriezen' en ervoor te zorgen dat het niet erger wordt. Soms lukt dat door met schuldeisers betalingsregelingen overeen te komen, maar bij hoge schulden komt de gemeente in beeld.

Gemeenten moeten mensen met schulden helpen op basis van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). Maar – het komt me bekend voor – het probleem met deze wet is dat zij gemeenten veel beleidsvrijheid geeft. Dit betekent dat mensen in de ene gemeente veel beter worden geholpen dan in de andere. Daar ben ik natuurlijk, net als over de Wsob, niet enthousiast over. Wel enthousiast ben ik over het feit dat de Nationale Ombudsman er onderzoek naar doet. Onderzoeksrapporten kunnen via de site van de ombudsman kosteloos besteld worden (en worden op papier toegezonden). Kijk, zo zie ik het graag! Ik hoor in toenemende mate mensen klagen over al het werk dat overheden en andere instanties je tegenwoordig bezorgen door te vragen ieder briefje of overzicht via je DigID (omslachtig, tijdrovend gedoe) te downloaden om te weten wat erin staat. Lekker efficiënt voor de afzender, maar precies het omgekeerde voor de ontvanger. Tijd voor opstand! Ook onze tijd is kostbaar.

De ombudsman kijkt alles vanuit burgerperspectief, ook digitalisering. En hij heeft over de Wgs rapporten laten verschijnen die ik met belangstelling heb gelezen. Een citaat: 'De overheid moet enerzijds haar vorderingen incasseren en er anderzijds voor zorgen dat burgers niet ten onder gaan aan schuldenproblematiek. Dit zijn afzonderlijke trajecten, waarbij de overheid eerst incasseert en pas daarna – als de situatie voor de burger onhoudbaar is geworden – de scherven moet opruimen via de schuldhulpverlening. Kan dit niet anders?' Er zijn bijna 1,4 miljoen Nederlandse huishoudens met problematische schulden of een risico daarop. Een deel daarvan is laaggeletterd en digitaal niet toegerust, maar ik kom ook hoogopgeleiden tegen. Behalve rapporten lezen en aan intervisie doen met medevrijwilligers bezoek ik congressen. In het najaar was ik op zo'n Humanitascongres bij de deelsessie 'Laaggeletterdheid en schulden' van de Stichting Lezen en Schrijven, met een 'taalambassadeur' erbij die zelf via de bibliotheek aanzienlijk geletterder was geworden. Waarvan acte. Naar een betere Wsob en een betere Wgs!

TEKST: WIM KEIZER

‘Meestal krijgt Shakespeare

Jürgen Nakielski is een man met vele passies, waaronder schrijven en slangen. Een naam voor zijn e-mailadres was indertijd dan ook al gauw gevonden: snakespeare.

Tekst en foto: Eimer Wieldraaijer

De Poolse grootvader van Jürgen Nakielski droeg als soldaat zijn steentje bij aan de bevrijding van België. Na de oorlog bleef hij in Vlaanderen achter en begon in Willebroek (provincie Antwerpen) een boerderij. Zelf spreekt noch Jürgen noch zijn vader een woord Pools. 'Ik zou graag een keer naar dat land toe gaan, maar tot op heden is het er niet van gekomen', zegt de 37-jarige kleinzoon van de veteraan, die sinds 2011 de kost verdient als medewerker van

de Bibliotheek Willebroek. Behalve aan de balie is Jürgen betrokken bij het opzetten van lezingen, muziek- en filmvoorstellingen, het samenstellen van de stripcollectie, het plaatsen van berichten op sociale media, et cetera. 'Beleving is ook bij ons het toverwoord van het nieuwe bibliotheekwerk.'

Vroeger op school was Jürgen al verzot op het schrijven van opstellen

diepvries'

en het maken van gedichten. 'Als men mij vroeg wat ik later wilde worden, zei ik: "Schrijver, uitgever of bibliothecaris." In ieder geval iets met boeken.' Toch kwam hij min of meer bij toeval in de bibliotheek terecht. Na een aantal jaren als opvoeder te hebben gewerkt, onder meer bij jongeren met gedragsproblemen, viel zijn oog op een vacature in de bieb. Jürgen maakte zijn interesse kenbaar en werd aangenomen. Mede om zijn passie, schrijven, te kunnen blijven volgen. Drie dichtbundels heeft hij inmiddels op zijn naam staan. De laatste heet *Doordrammer*. 'Op momenten typeert dat inderdaad mijn karakter. Naast poëzie en verhalen werk ik nu ook aan een roman met als werktitel *Ik ben niet waar*. Wat mij zo boeit, is dat je als schrijver alles kunt verzinnen. Dat kan voortvloeien uit een krantenbericht of een gevoel dat sommige muzieknoten bij je oproepen.'

Enkele jaren geleden plaatste de VRT een oproep om een nieuwsgedicht op te sturen. 'Het leek mij geweldig een jaaroverzicht samen te ballen in zoiets compacts, daarom besloot ik tot een inzending.' Ook in de jaren erna deed Jürgen mee, met steevast een plek in de top 3 als beloning. 'Nooit gewonnen, helaas.' Hoewel de omroep is gestopt met de wedstrijd, ging Jürgen door met zijn oudejaarsconferentie in dichtvorm. Behalve afgelopen jaar. 'Zoals u weet, zaten we in België heel lang zonder regering. Om die reden ben ik vorig jaar begonnen met aanmaningsrijmpjes. Elke werkdag plaatste ik een aanmaningsversje gericht aan de onderhandelaars. Onder druk van de coronacrisis hebben we sinds 17 maart weer een federale regering, zodat er dit jaar weer een jaaroverzicht kan komen.'

Een andere levenslange passie van Nakielski zijn reptielen. 'Mijn vader hield vissen in terraria, ik ben meer van de hagedissen, salamanders en slangen. Vroeger had ik halsbandleguaantjes, Chinese wateragamen en een grasslang. Omdat een van mijn twee slangen anderhalf jaar geleden is gestorven, heb ik nu enkel nog een rattenslang, Shakespeare, in oktober wordt zij 24 jaar. Ze is dus al op leeftijd, maar als ze sterft komt er weer iets in haar plaats. Wat ik nog graag eens wil hebben, is een tapijtpython en een groepje gordelstaarthagedisjes. Het terrarium daarvoor staat al klaar.'

'Shakespeare is een bijtgraag type. Ze heeft een hoge voedselrespons. Als ze honger heeft verwacht ze beweging in of bij het terrarium snel met eten. Leg ik mijn hand echter meteen midden onder haar lijf, dan weet ze dat ik geen eten ben. Toch moet ik altijd opletten bij het in de bak komen. Als ze me bijt, doet het geen pijn. Ze heeft kleine tandjes en het bloed is met een beetje zeep zo weggeveegd. Wat mijn slang aan voedsel krijgt? Af en toe een levend muisje of jong ratje, maar meestal diepvries. Veeleisend is Shakespeare niet.'

'Een stukje woestijn of jungle creëren in mijn huis vind ik rustgevend, want ik ben een zenuwachtig persoon. Als ik bezig ben met het nabootsen van een natuurlijke habitat, kan ik de tijd compleet uit het oog verliezen en uren in de weer zijn totdat het verleggen van een stukje schors perfect oogt.'

'Sinds mijn kindertijd ben ik eveneens fan van dinosaurussen. Hoewel ik ook toen al verzet was op muziek, hing mijn jongenskamer vol met posters van dinosaurussen. Als er een nieuw boek over dit onderwerp verschijnt, wil ik het nog altijd hebben. Mijn dochtertje van drie, die helemaal niet bang is voor Shakespeare, is nu ook al gefascineerd door dino's.'

'Wat betreft de muziek, ik koop nog altijd te veel cd's,' bekent Jürgen. 'Dat varieert van Bart Peeters tot IJslandse dingen. En van klassiek tot Muse. Ik heb *guilty pleasures* als The Ark, die ooit voor Denemarken meededen aan het Songfestival. Nog een pak fouter dan ABBA, maar wel mooi. Ik luister alles, van onbekend en alternatief tot *mainstream*. Daarnaast kijk ik graag tv en films. Er is zo veel dat ik ooit nog wil zien. Die lijst wordt alleen maar langer. Soms is dat best frustrerend.'

Chris Wiersma: 'Als vakman zijn dit boeiende tijden'

Na 45 jaar te hebben gewerkt in de bibliotheekbranche vindt hij het welletjes. **Chris Wiersma** over zijn afscheid en over zijn visie op het lokale en landelijke bibliotheekwerk.

Tekst en foto: Eimer Wieldraaijer

'Ik geef je geen hand.' De begroeting door de directeur van de nieuwe bibliotheek in Almere heeft niets van doen met verstoorde verhoudingen maar alles met de gevolgen van het coronavirus dat dan (30 maart) al wekenlang de samenleving in een wurggreep houdt. De maatschappelijke oriëntatie laat zich eenvoudig vangen in een deprimerend beeld: dat van het verlaten stadsplein waaraan de bibliotheek gevestigd is. Eenmaal binnen, via de personeelsingang, wordt die indruk bevestigd, want waar het normaliter gonst, heerst nu stilte.

Je zult je je afscheid op 25 juni heel anders hebben voorgesteld.

Chris Wiersma: 'Dat is ook zo. Ik ben een fan van Matthijs van Nieuwkerk. Bij de laatste uitzending dacht ik: wat sneu dat hij afscheid neemt van *De Wereld Draait Door*, terwijl er geen publiek bij zit. Ik had ook heel erg te doen met mijn Utrechtse collega Ton van Vlimmeren, omdat de opening van de nieuwe centrale bibliotheek daar op het laatste moment moest worden afgeblazen. Maar ook voor mijzelf is het een beetje sneu. Het is immers de vraag hoelang de bibliotheek dicht blijft. Ik vind dit echt bijzonder naar om mee te maken. Als bibliotheek ben je er voor de stad, voor de mensen. Om die reden kijken we intensief naar wat we nog wel kunnen doen. Zo zijn we begonnen met een afhaalservice, waar veel belangstelling voor bestaat. Sommige mensen worden om die reden zelfs lid van de bibliotheek. Afgezet tegen de drama's in gezinnen, ziekenhuizen en verpleeghuizen is de sluiting van de bibliotheek natuurlijk wel heel klein leed.'

Na de hbs begon je op je zeventiende aan de bibliotheekopleiding. Je gaf gehoor aan je roeping?

'Nee, dat is overdreven. Wat mij bewoog, was feitelijk de verkeerde reden: lezen. Ik hield en houd erg van lezen. Als kind kwam ik al vaak in de bibliotheek. Voordat ik koos voor de bibliotheekopleiding, overwoog ik nog de kweekschool, de heao en

de school voor boekhandel en uitgeverij. Ik koos uiteindelijk voor de bibliotheekopleiding. In die opleiding ging je twee dagen op cursus en de overige dagen werkte je in de bibliotheek. In mijn geval die van Almelo. Eerlijk gezegd, heb ik in die tijd wel wat terugvalmomenten gehad. Zo van: is dit het wel?'

Vanwaar je twijfel?

'Ik heb er wel eens spijt van gehad dat ik niet ben gaan studeren. Ik vond Nederlands en geschiedenis leuk. Maar met Nederlands en geschiedenis kwam je voor de klas, en dat trok me niet. Nu denk ik: rechten was ook wel iets voor mij geweest.'

Er is geen bibliotheekopleiding meer. Vind je dat jammer?

'Ik zie het probleem, maar ik betwijfel of de terugkeer van een bibliotheekopleiding de oplossing is. Het is zeer de vraag of je voldoende studenten krijgt voor een vierjarige hbo-opleiding. En bovendien: hoeveel afgestudeerden kunnen de bibliotheken überhaupt in dienst nemen? Tegelijkertijd erken ik dat we met elkaar iets moeten bedenken om het probleem op te lossen, maar dan denk ik eerder aan een aanvulling op andere opleidingen. In de vraag hoe we dat precies kunnen vormgeven, zou ik graag nog eens mijn tanden willen zetten.'

Veel nieuwkomers ontberen kennis van het vak.

'Toen ik in het vak stapte, had je bibliothecarissen en administratief medewerkers. Nu is ons vak verrijkt met disciplines als marketeers, communicatiemedewerkers, ICT'ers, programmeurs, en dergelijke. Dat is heel waardevol. Zelf zie ik mij als inhoudelijk manager. Vroeger was het zo dat je geen directeur werd als je geen bibliothecaris was. Dat is op een gegeven moment veranderd – toen dat begon zagen we enkele grootse mislukkingen – en nu is het een uitzondering dat de directeur een bibliothecaris is. Persoonlijk vind ik dat een verlies,

*‘Ik zit hier niet voor mijzelf,
ik zit hier voor de stad’*

maar tegelijkertijd zie ik dat een aantal van hen die van buiten de bibliotheekwereld komen wel degelijk gemotiveerd en gegrepen is door het vak. Gedrevenheid voor het publieke domein is in mijn ogen een voorwaarde om goed te functioneren.’

Van 1989-1999 was je directeur van de Bibliotheek Groningen.

‘In 1982 ben ik daar begonnen als adjunct-directeur. Mijn periode in de stad Groningen beslaat dus zeventien jaar. In die tijd heb ik het vorige gebouw van de bibliotheek gerealiseerd, dat in 1992 is opengegaan en vorig jaar werd gesloten bij de overgang naar Forum. De vorige bibliotheek dateert uit het pre-internettijdperk en was nog heel sterk een *reference library*, iets wat een decennium later al achterhaald was. Ik volg de ontwikkelingen in Groningen nog steeds op de voet. Ik ben al een paar keer in Forum geweest, en ben enorm onder de indruk van wat ze daar hebben neergezet.’

Tussen 1999-2003 ging je ‘vreemd’ als directeur publieke dienstverlening DIA van de gemeente Groningen.

‘Voordien had ik het initiatief genomen om te komen tot een fusie tussen de Bibliotheek Groningen en de PBC. Nu zijn beide partijen

weer uit elkaar, maar toen gold het Gronings model voor velen als voorbeeld. Nadat die fusie was gelukt vond ik het tijd om op te stappen, ook omdat ik geen zin had in alle bestuurlijke verwickelingen die ermee gepaard gingen.’

Na dat korte uitstapje keerde je terug op je schreden en werd je directeur van BiSC in Utrecht. Miste je het vak?

‘De gemeente was een interessante ervaring, maar het is niet mijn biotoop. Daar komt bij dat ik in de bibliotheek jarenlang de baas was geweest, en bij een gemeente is eigenlijk niemand de baas. In die drie jaar bij BiSC moesten PBC’s zich omvormen tot serviceorganisaties. Er was veel weerstand, rancune zelfs, dus ik vond het best ingewikkeld. Bovendien vind ik een stedelijke bibliotheek toch het interessantst. Een stad is een boeiend fenomeen, bijna een persoonlijkheid. Dat was de reden dat ik in 2006 terugkeerde naar een stadsbibliotheek.’

Dat werd Almere, een jonge stad.

‘Men was al bezig met de plannen voor de bouw van de centrale bibliotheek, en bouwen is een van de leukste dingen die je kunt

‘Ik zie de VOB als oliekannetje in het netwerk’

meemaken. Almere is inderdaad een *new town*. Dat geeft een andere dynamiek. Er gebeurt en er kan hier heel veel.’

Inmiddels staat deze bibliotheek er tien jaar. Bij de lancering zei je in Bibliotheekblad: ‘In alle bescheidenheid durf ik te beweren dat dit gebouw – nationaal en internationaal – een bibliotheekicoon zal worden en een boegbeeld van de stad.’

‘Het was indertijd de bedoeling om het hele stadshart iconisch te maken. Voor de schouwburg gold dat nog meer dan voor de bibliotheek. Vaak is de vergelijking gemaakt dat nieuwe bibliotheken de kathedralen van de steden zijn geworden. Waarbij met name gerefereerd wordt aan de grote toeloop. Door zijn locatie, architectuur en inrichting is deze bibliotheek een succesvol voorbeeld geworden.’

Almere heeft de bibliotheek omarmd?

‘Zeker. Als de inwoners van deze stad bezoek krijgen van mensen van het “oude land”, laten ze hun vaak de bibliotheek zien. Er is absoluut sprake van trots.’

Vanaf het begin kozen jullie consequent voor het winkelconcept. Heeft dat gebracht wat je ervan verwachtte?

‘Het is een onlosmakelijk onderdeel van dit gebouw. De hele inrichting is gebaseerd op het winkelconcept. Ik heb het altijd een goed antwoord gevonden op de vraag: wat heeft de bibliotheek nog te betekenen in het tijdperk van internet? Het gaat veel meer om inspireren, mensen op ideeën brengen. Maar terugkijkend denk ik ook: deze bibliotheek is nog steeds heel erg een collectiebibliotheek. Dat concept staat onder druk. Om die reden zijn we bezig met een verbouwing. Bij de herinrichting baseren we ons op drie componenten: collectie, podium en werkplaats, maar de laatste twee onderdelen krijgen meer ruimte. Zodoende zal de omvang van de collectie afnemen.’

Hoe gaat de herinrichting eruitzien?

‘Het nieuwscafé wordt verplaatst om het toegankelijker en aantrekkelijker te maken. Er komt een tweede filmzaal met 36 stoelen. Daarnaast maken we een *businesslounge*, volgens het Seats2meet-concept. Studenten en zzp'ers krijgen meer werkplekken. En we zijn bezig om de jeugdafdeling (voor de categorie tot twaalf jaar) te veranderen, met het oog op de iPadgeneratie. Deze kinderen groeien op in een multimediale wereld, en dat moet je terugzien in de bibliotheek.’

Gaat jou, als lezer, het snoeien in de collectie aan het hart?

‘Ik zit hier niet voor mijzelf. Ik speel in op wat de stad van mij vraagt. Wat mij niettemin aan het hart gaat, is dat we als samenleving van een schriftcultuur naar een beeldcultuur gaan. Als persoon voel ik mij minder thuis bij het vluchtige. Ik vind het boek nog steeds een superieure uitvinding.’

Is het werken in de bibliotheek nog inspirerend na 45 jaar?

‘Ik zeg altijd: sinds de uitvinding van de boekdrukkunst is het nog nooit zo interessant geweest in de bibliotheek als nu. Als vakman zijn dit buitengewoon boeiende tijden. Het is heel inspirerend om op de huidige ontwikkelingen in te spelen.’

Tien jaar geleden zei je in ons blad: ‘Hoewel de bibliotheek het stevigst verankerd is in netwerken van onderwijs, cultuur en erfgoed, wil ik ook de contacten met het bedrijfsleven verder uitbouwen’. Is dat gelukt?

‘Daar is niet veel van terechtgekomen. Ik moet eerlijk zeggen dat we daar ook niet heel erg ons best voor gedaan hebben. We hebben geprobeerd om een betaalde informatieservice voor zzp'ers te ontwikkelen, maar dat is niet gelukt.’

Ook zei je: ‘We willen meer differentiatie qua bezoekers, want ik vind dat bibliotheken de “elite” een beetje zijn kwijtgeraakt. De verwende lezer moet weer lid worden van de bibliotheek. Dat is goed voor ons draagvlak in de samenleving.’

‘We hebben het afgelopen decennium ernaar gestreefd om een heel gedifferentieerde voorziening te bieden. Dat komt tot uitdrukking in onze collectie en in onze programmering. Ik weet niet of ik ook nu nog de term “elite” zo onbekommerd zou gebruiken, maar ons Filmhuis is bijvoorbeeld in trek bij hoger opgeleiden. In die zin zijn we een veelzijdige bibliotheek.’

Doen jullie veel aan marktonderzoek?

‘Ja, samen met Probiblio zetten we de schouders onder het BiebPanel. Verder werken we al jaren met *mystery guests*, en af en toe zetten we een specifiek onderzoek op. Overigens is het niet altijd eenvoudig om de uitkomsten naar de praktijk te vertalen. Een van de resultaten is bijvoorbeeld vaak dat men in onze bibliotheek moeilijk een boek kan vinden. Dat heeft deels te maken met de grootte van deze bibliotheek en deels met het door ons gekozen winkelconcept. Dat concept is er immers op gebaseerd dat je op ideeën gebracht wordt.’

De herinrichting moet in juni, tegelijk met jouw vertrek, klaar zijn. Met welk gevoel laat je deze bibliotheek achter?

‘Deze bibliotheek heeft een sterke positie in de stad, zowel bij de bevolking als bij de politiek, maar er blijft nog genoeg te doen. Intern hebben we twee flinke reorganisaties achter de rug. Het MT is helemaal herzien. We zijn bezig met de invoering van zelforganisatie. Ik ga dan ook niet weg met het idee: ik ben klaar, maar ik ga ook niet weg met het idee: eigenlijk zou ik hier nog langer moeten zitten. Ik werk hier nu veertien jaar, dus het is ook wel goed dat er iemand komt met andere ideeën, met nieuwe energie.’

Bovenlokaal

Je hebt je ook altijd ingespannen op landelijk niveau. Laten we een aantal zaken belichten. Bijvoorbeeld: ben je blij dat ons land sinds enkele jaren weer een bibliotheekwet heeft?

‘De Wsob heeft haar beperkingen, maar in grote lijnen ben ik positief over deze wet. Het feit dat er überhaupt een wet is, vind ik al goed. De verschillende rollen en taken zijn in beeld gebracht. Ook over de rol die de KB is toebedeeld ben ik positief. Over het algemeen pakt de KB dat goed op. Sommigen verlangen terug naar de oude Bibliotheekwet uit 1975, maar in de samenleving en de politiek is zo veel veranderd dat die wet helemaal niet meer zou passen in dit tijdsgewricht. Wel is

het jammer dat de verplichting in elke gemeente een bibliotheek te hebben ontbreekt. Nou gaat de coronacrisis vermoedelijk alles weer in de war schoppen, maar in de gesprekken over het convenant was er toch sprake van dat wat meer verplichtende karakter. Wat ik ook spijtig vind, is dat we met elkaar de afgelopen jaren zo lang nodig hebben gehad om te wennen aan het nieuwe stelsel. Met name de VOB heeft daarin een zwakke rol gespeeld.'

Je bent zelf lang bestuurlijk actief geweest voor de VOB, en momenteel zit je in de taskforce die de inrichting en koers van de branchevereniging weer op de rails moet zetten.

'Ik heb twee keer in het bestuur gezeten. De eerste keer in de jaren negentig, de tweede keer van 2010-2016. Terugkomend op de Wsob: de wet verlangt van de partners dat zij opereren in een netwerk, en daar heeft het vanuit de VOB juist aan ontbroken. We hebben ons dat met z'n allen te weinig gerealiseerd, terwijl de VOB haar rol als belangenbehartiger vooral vanuit het conflictmodel heeft opgepakt. Dat heeft te lang geduurd.'

Als ik tijdens ledenvergaderingen mijn oor te luister legde, hoorde ik van menigeen de verzuchting: wat doe ik hier nog?

'Dat gold ook voor mij. Mijn analyse hoe het zover heeft kunnen komen, luidt: als je niet meer weet waar je van bent, dan word je een stuurloos schip. Ik heb Cor Wijn nog meegemaakt als interim-directeur van de VOB. Als koers voor de VOB koos hij – naast de werkgeverstaak – voor materiële belangenbehartiging. Achteraf bezien vind ik dat een foute strategische keuze. Dan beland je al gauw in gevechten, met schrijvers, met uitgevers, met de KB. Wat mij betreft, moet het bij de VOB gaan om behartiging van het maatschappelijk belang van de bibliotheek. Dan heb je niet te maken met mensen met wie je ruzie maakt, maar met mensen met wie je moet samenwerken. Ik geloof erin dat Anton Kok, de huidige interim-directeur, die zienswijze in de praktijk brengt.'

In Bibliotheekblad nr. 3 zei Anton Kok: 'De VOB moet zich geestelijk ombouwen: niet meer het hoofdbureau willen zijn, maar vragen wat de verschillende leden willen.'

'Dealen met de diversiteit van de vereniging is buitengewoon ingewikkeld. De diversiteit is enorm en wordt alleen maar groter. De VOB moet al die verschillende opvattingen het gevoel geven: deze club zit er ook voor mij. En dan moet je toch iets anders bedenken dan twee keer per jaar een ledenvergadering houden onder leiding van een arrogante voorzitter. Want dat kun je de VOB wel verwijten: bij tijd en wijle straalde men iets arrogants uit – zo van: wij weten wel wat goed voor jullie is, laat het maar aan ons over.'

Hoe zou de VOB voor meer binding kunnen zorgen?

'Vaker de mening van leden peilen, meer discussiegroepen in het leven roepen, meer betrokkenheid vanuit de achterban genereren, maar ik besef: ik heb nu makkelijk praten.'

De VOB is een klein bureau. Zeker tegenover de grote KB.

'Het woord "tegenover" is al fout. Als je dat woord vervangt door "met", wordt het direct al anders. Het VOB-bureau beschikt over een stevige inhoudelijke expertise als het gaat om werkgeverszaken, auteurs- en leenrecht, en het runnen van een vereniging. Met behulp van externe partners en de leden kan men veel bereiken. Ik zie de

VOB ook niet als een hoofdkantoor maar als een netwerkorganisatie. Zeg maar: het oliekannetje in het netwerk. In dat licht is het van niet te onderschatten belang wie de nieuwe directeur en de nieuwe voorzitter zullen worden. Kunnen zij die verbindende rol realiseren? Waarbij de directeur nog meer dan de voorzitter het boegbeeld van de bibliotheekbranche dient te zijn.'

Je bent blij met de rol van de KB, zei je zojuist.

'Toen ik nog in het VOB-bestuur zat, hadden we onder meer te maken met het SIOB en BNL. De toenmalige VOB-directeur Ap de Vries liep voortdurend te bemiddelen tussen die twee, terwijl je daarnaast ook nog het ministerie van OCW had. Het feit dat SIOB en BNL zijn opgegaan in de KB scheelt een heleboel bestuurlijke drukte. Over het algemeen ben ik best content met de KB, al is de makke van BNL - planningen die nooit werden gehaald - ook enigszins overgegaan op de KB. Los van deze en andere kritiekpunten die je kunt uiten, is mijn standpunt: laten we van het huidige stelsel een succes proberen te maken. Dat lijkt me verstandiger dan weer iets anders in elkaar te gaan knutselen. En voor men mij misverstaat: ik zie nu ook dat men in de praktijk werkt aan het verwezenlijken van gezamenlijke doelen. Daarom is het extra van belang dat het convenant er komt, evenals een gezamenlijke agenda, met name om meer richting te geven aan de innovatie van de branche. Er gebeurt immers van alles, maar een heldere lijn ontbreekt.'

Ga je dit werk missen?

'Ik zie het als afscheid van een bibliotheek, van een baan, van een stad. Daarmee kom ik in een volgende levensfase. Ik vind dat best verwarrend. Het liefst zou ik gewoon een nieuwe baan willen. Mijn vrouw werkt nog twee jaar, en zelf voel ik mij totaal niet anders dan pakweg tien jaar geleden. Om die reden stap ik binnenkort naar de Kamer van Koophandel en ga ik een bedrijfje oprichten. Ik wil klussen gaan doen die gerelateerd zijn aan het bibliotheekwerk. Daar ligt immers mijn expertise. Voorlopig blijf ik dus nog wel wat doorklooien.'

Per 1 juni start Annerie Brenninkmeijer, op dit moment Unitmanager bibliotheken/lid MT bij de Bibliotheek Rotterdam, als directeur-bestuurder bij de nieuwe bibliotheek in Almere. Zij volgt Chris Wiersma op, die op 25 juni officieel afscheid neemt.

De BiebApp: zonder abonnement lenen met je smartphone

Lenen bij de bibliotheek per telefoon en zonder abonnement: dat kan met de BiebApp, die, na een succesvolle test in 2018 bij de Bibliotheek Waterland, en een jaar later de bibliotheken De Groene Venen, Aan den IJssel en Langedijk, nu voor een groot aantal bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland beschikbaar is. Ineke Goedhart en Wil Bosman lichten toe.

Tekst en foto's: Martin de Jong

Ineke Goedhart, strategisch adviseur Digitale Infrastructuur Bibliotheek bij ProBiblio.

ICT van de Bibliotheek Waterland, kwam in 2017 tijdens een vakantie in Londen op het idee dat uitmondde in de BiebApp. 'Toen werd er een zaadje geplant', zegt hij. 'Ik zag heel veel mensen met een telefoon bij een betaalautomaat betalen, dat kende ik niet in Nederland. Ik dacht: als je kunt betalen met je telefoon, waarom

We treffen elkaar in de vestiging Purmerend van de Bibliotheek Waterland: wegens corona voor het publiek gesloten maar niet voor *Bibliotheekblad*. Bij het vorige bezoek was Frans Bergfeld er directeur, nu is hij dat van ProBiblio, waar Ineke Goedhart als strategisch adviseur Digitale Bibliotheek & Infrastructuur werkzaam is. Wil Bosman, coördinator

zou je die dan niet als bibliotheekpas kunnen gebruiken? We hebben op papier gezet wat die app zou moeten kunnen. Frans en ik kwamen erachter dat wij als organisatie te klein zijn om zo iets op te zetten. Er zijn te weinig financiële middelen en te weinig manuren om erin te stoppen. Daarom zijn we bij ProBiblio met toenmalig directeur Anne Rube gaan praten, daar zat Ineke ook bij. We zeiden: we hebben dit idee, wat vinden jullie ervan? Zijn jullie bereid om daar via het innovatiebudget geld in te stoppen? Als jullie dat willen, dan is de app van ProBiblio, dan geven wij de rechten daarvoor uit handen. Zo is dat balletje gaan rollen. Er kwam een soort taskforce, met mensen van ProBiblio en van Waterland. We hebben een appbouwer gezocht, met 2CoolMonkeys was er meteen een klik. Deze is zonder heel veel investeringen een testversie gaan maken, en die zijn we toen een jaar gaan uittesten.'

Hebben jullie er reclame voor gemaakt?

Wil: 'Via de gebruikelijke kanalen: nieuwsbrieven, websites, posters. We hebben ook een *infomercial* geprobeerd. Mondreclame werkt eigenlijk het allerbeste, vooral bij jongeren. Er gaan collega's naar middelbare scholen, die promoten de BiebApp, en dan heb je meteen een hele klas bereikt. Jongeren krijgen van ons altijd een brief: binnenkort word je 18, je moet

NIEUW! DE BIEBAPP

Lenen met je smartphone, zonder abonnement.

Betaal € 2 per uitlening, de eerste twee krijg je cadeau!

betalen voor je abonnement. Als je dat niet wilt, hebben we ook nog de BiebApp, daarmee kun je altijd tegen een gering bedrag boeken lenen. De achttienjarigen zijn wel een belangrijke groep, maar ik denk de grootste groep zit tussen de 30 en de 50 jaar. Mensen die het idee hebben: ik maak van de bibliotheek gebruik, maar om 50 euro voor een abonnement te betalen voor de vier boeken die ik per jaar leen, dat vind ik te veel. Die zien dit als een alternatief. De BiebApp heeft twee voordelen. Je hoeft niet langs de balie om een abonnement af te sluiten, dat doe je op je telefoon: thuis, als je toevallig in de bibliotheek bent of in de bus, en je kunt de app meteen gebruiken om boeken te lenen. En je

Wil Bosman, coördinator ICT van de Bibliotheek Waterland.

betaalt per uitlening. Dus je kunt voor jezelf een kosten-batenanalyse maken. Is het voor mij financieel interessant?'

Probiblio zorgde voor verdere ontwikkeling. Waar bestond die uit?

Ineke: 'De testversie die we gemaakt hadden voor de Bibliotheek Waterland vergde nog best veel werk, er moest veel handwerk gebeuren. De volgende versie, de echte versie, zeg maar, hebben we technisch zo gemaakt dat iedere bibliotheek er in principe gebruik van kan gaan maken. Hiervoor is een directe API-koppeling met het bibliotheekstelsel gemaakt.'

Jullie werken met Probiblio Wise, het moet ook geschikt zijn voor andere bibliotheeksystemen, zit daar schot in?

Ineke: 'Heel Probiblio Wise is geregeld, die dertig bibliotheken

kunnen er allemaal gebruik van maken. Dan zijn er de andere Wise-bibliotheken. Wise heeft zo'n 75 procent van de markt, daarvoor moet ook nog een aanpassing gedaan worden, dat doet de appbouwer nu. Bij de andere bibliotheeksystemen, zoals van Infor, is er contact met de leveranciers. Dus daar zijn we ook mee bezig. Voor het tijdspad zijn we heel erg afhankelijk van de ontwikkelagenda van de andere leveranciers. Ik heb een hele waslijst met bibliotheken die erin geïnteresseerd zijn. Ik houd ze af en toe op de hoogte, en ik vraag dan ook bibliotheken met een ander bibliotheekstelsel om contact op te nemen met hun leverancier, dan pakken we het van twee kanten aan.'

De BiebApp kan meteen gebruikt worden om boeken te lenen. Langsgaan bij een balie om een abonnement af te sluiten, hoeft niet meer.

Bestaat het gevaar dat mensen hun abonnement opzeggen omdat dit ze lucratiever lijkt?

Wil: 'Het zal in Waterland een of twee keer gebeurd zijn dat mensen hun abonnement omzetten naar de BiebApp. Daarmee houd je ze bij je organisatie betrokken, en blijven ze ook van je bibliotheek gebruikmaken als ze wat nodig hebben.'

Je kunt drie boeken lenen, voor vier weken.

Wil: 'Dat is een beperking die wij erop hebben gezet: niet meer dan drie boeken tegelijk lenen, ook omdat we weinig informatie hebben over de gebruiker. We weten niet het adres, geen telefoonnummer. We hebben vorig jaar een steekproefje gedaan, toen bleek dat iedereen die boeken had geleend ze netjes had teruggebracht. Nederlanders zijn gewoon een eerlijk volk.'

Is het bij landelijke dekking vergelijkbaar met de Vakantiebieb?

Wil: 'De Vakantiebieb is een app om e-books mee te lezen en heeft geen koppeling met het bibliotheekstelsel. De BiebApp is wel gekoppeld aan het bibliotheekstelsel en geeft je de mogelijkheid met je telefoon bij de servicebalie van de bibliotheek boeken te lenen.'

Wat zijn de gebruikscijfers van de app?

Wil: 'In Waterland zijn nu 790 gebruikers. Maar ik moet wel eerlijk zeggen: we weten nooit helemaal zeker of mensen die de BiebApp downloaden hem ook echt gebruiken. Ik krijg ook wel eens een telefoontje van mensen die zeggen: ik heb de BiebApp gedownload, hoe kan ik nou e-books lenen. Dan heb je de verkeerde app gedownload. Bij de uitleningen hadden we in de vakantieperiode een piek, dan wordt ie gebruikt waar ie voor bedoeld is: mensen die weinig boeken lenen, we hadden toen iets van honderd uitleningen per maand, nu zitten we tussen de dertig en de veertig. Vergeleken met de normale uitleningen stelt het natuurlijk helemaal niks voor, maar dat wij er zo veel leden bij hebben, daar teken je wel voor. Je hebt toch een klantrelatie met ze, ze krijgen de nieuwsbrief.'

Er zit groei in het aantal bibliotheken waar het in gebruik is.

Ineke: 'Ja. We zijn nu alle Probiblio Wise-bibliotheken aan aansluiten, op dit moment zijn er zeven die het gebruiken, de rest volgt. En ik ben met een stand-alone Wise-bibliotheek in gesprek om de app buiten Probiblio Wise geschikt te krijgen.'

Wil: 'Het vereist wel een kleine investering. De meeste bibliotheken hebben rfid-passcanners, dat werkt niet op je telefoon. Dus je moet terug naar de ouderwetse barcodescanner. Maar heel veel mensen hebben tegenwoordig hun

bibliotheekpasje in hun telefoon opgeslagen die ze bij de balie scannen, waarvoor je een barcodescanner nodig hebt.'

Ineke: 'Ik hoor dat meer bibliotheken die nog niet met de BiebApp werken naar de handscanners teruggaan, juist omdat mensen hun pas digitaal in hun telefoon zetten.'

Wil: 'Waar ik zelf heel veel energie van kreeg, was de samenwerking tussen bibliotheken, POI en met OCLC, dat ook echt fantastisch meewerkte aan dit product. Zo konden we in een redelijk korte tijd zo iets heel nieuws op poten zetten. En het is goed om te vermelden dat het uitbouwen van BiebApp 2.0, die uitgerold wordt naar alle bibliotheken, mogelijk is dankzij subsidie van de Innovatieraad van de KB. Net dat extra budget dat we nodig hadden om de appbouwer opnieuw aan het werk te zetten om een 2.0 te maken, zodat de BiebApp door meer bibliotheken gebruikt kan worden.'

Ineke: 'De BiebApp is een nieuwe manier van klanten aanboren. Inhoudelijk voor het bibliotheekwerk vind ik het heel leuk, maar ook qua proces. Een idee dat bij één iemand lokaal begint en dat dat heel Nederland kan veroveren. Daar word ik wel blij van.'

Zie voor meer informatie www.probiblio.nl/biebapp

TOP 10

van Jos Debeij

Tekst: Anne van den Dool

Jos Debeij is hoofd afdeling bibliotheekstelsel bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

Wat is jouw favoriete...

1 ...bibliotheek? (Niet je eigen!)

Nederlandse bibliotheken behoren tot de top van de wereld. Dat merk je als je af en toe internationaal rondkijkt: we ontwerpen moderne, prijswinnende gebouwen, waar alle functies van de bibliotheek worden uitgeoefend en we met veel partners samenwerken. Ik kan geen keuze maken: iedere bibliotheek is uniek in zijn eigen lokale contacten.

2 ...boekhandel?

Dat is Praamstra in Deventer. Ik heb bijna dertig jaar in die stad gewoond. De boekhandel is een tijdje geleden verhuisd naar een groot pand aan de Keizerstraat. Praamstra wordt gerund door gedreven vakmensen met het hart op de goede plek. Een plek om prettig te verblijven, waar veel activiteiten worden ontplooid.

3 ...museum?

Zonder twijfel is dat Fondation Beyeler in het Zwitserse Riehen. Een prachtig gebouw van Renzo Piano, waarin uitstekende tijdelijke tentoonstellingen te zien zijn. Basel is ook een geweldige stad, met talloze fietsmogelijkheden in de weidse natuur van de omgeving.

4 ...film?

Bruti sporchi e cattivi van Ettore Scola. Deze film blijft mij al heel lang bij. Hij gaat over het rauwe leven in de sloppenwijken van Rome en laat zien wat

van de mens overblijft als je hem van al zijn decorum ontdoet. Ook heb ik genoten van Roma van Alfonso Cuarón. Het toont Mexico in prachtige zwart-witbeelden. Een ode aan het kind-meisje, dat wordt opgenomen in een gezin waarmee zij zowel verbonden is als standsverschil mee voelt.

5 ...muziek?

Dat is te moeilijk: er is zoveel moois. Als het gaat om aantal albums en concertbezoeken, dan wedijveren John Hiatt, Ryan Adams, Neil Young en Gé Reinders met elkaar. En ik wil graag Harry Bannink en Annie M.G. Schmidt eren, met het breekbaar door Roos Rebergen gezongen Duifjes. Maar ook van het absurd vrolijke Ice Cream Man van Jonathan Richman kan ik dagenlang vrolijk blijven. Maar op één staat toch wel The Harrow and the Harvest van Gillian Welch, die samen met David Rawlings een zwaar uitverkocht Paradiso muistil kreeg bij misschien wel het mooiste concert ooit.

6 ...cabaret, toneel of theater?

Het Internationaal Theater Amsterdam (ITA) behoort voor mij tot de Champions League van het theater. Ik heb zo veel mooie voorstellingen van hen gezien. Ik raad iedereen aan: ga naar hun Romeinse tragedies. In zes uur tijd zie je drie stukken die laten zien hoe verhalen uit de Romeinse tijd nog steeds hoogst actueel blijven. De mens is in wezen weinig veranderd.

7 ...krant?

De Volkskrant is al ruim veertig jaar onze lijfkrant. Ik lees hem om te weten wat er in de wereld speelt en te lezen wat mensen daarvan vinden. Daarnaast lees ik ook de regionale krant om te weten wat er in de omgeving speelt.

8 ...tijdschrift?

De VRPO Gids – net als de Volkskrant wordt dit abonnement pas opgezegd bij onze dood. Voor de steun aan een eigenzinnige omroep en de zeer korte verhalen van A.L. Snijders. Naar het televisieaanbod kijken we niet eens zozeer.

9 ...boek (vakliteratuur)?

Bibliotheekblad, uiteraard. De beste bron voor het bibliotheekveld, met een actuele, brede blik. Of het boek van Wim Keizer over onze recente bibliotheekgeschiedenis. Als je ergens naartoe wilt, moet je tenslotte weten waar je vandaan komt.

10 ...boek (fictie)?

Opnieuw is dat moeilijk kiezen. Narziss en Goldmund van Hermann Hesse vond ik mooi, evenals Alle mensen zijn sterfelijk van Simone de Beauvoir en Het Jaar 1901 van Louis Paul Boon. Al deze boeken gaan over de vragen van het leven. En ook hier zie je: door de jaren heen is in feite maar weinig aan het wezen van de mens veranderd.

Passend Lezen maakt lezen voor leesbeperkten mogelijk

Een televisiecommercial heeft de dienstverlening van Passend Lezen voor slechtzienden met succes landelijk en regionaal onder de aandacht gebracht. **Elvira Zečić** en **Marcel Heinkens** lichten dat toe.

Tekst: Martin de Jong

Foto's: Passend Lezen

De non-profitorganisatie Bibliotheekservice Passend Lezen, onderdeel van het stelsel van openbare bibliotheken, stelt zich ten doel om mensen met een leesbeperking toegang te geven tot de wereld van kennis en cultuur, om zo hun persoonlijke ontplooiing te stimuleren, hun maatschappelijke participatie en integratie te bevorderen en hun positie in de samenleving te verbeteren. Daarbij wordt nauw samengewerkt met Stichting Dedicon en de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB). Dit voorjaar werden via een commercial ouderen op de dienstverlening gesproken boeken geattendeerd. Vanwege de coronacrisis die lijfelijk afspreken bemoeilijkte, beantwoordden medewerkers Marketing & Communicatie van Passend Lezen, Elvira Zečić en Marcel Heinkens, onderstaande

vragen gezamenlijk per mail, om te beginnen die naar het waarom van de campagne.

'Passend Lezen vindt het belangrijk dat iedereen de mogelijkheid krijgt om te genieten van een goed boek. Lezen is heerlijk en het houdt je mentaal fit. We hebben gemerkt dat veel ouderen, als op latere leeftijd de ogen achteruitgaan, stoppen met lezen. Zelfs als ze vroeger heel erg genoten hebben van een goed boek of het lezen van de krant. Vaak weten ze niet dat ze via Passend Lezen gewoon kunnen blijven genieten van een goed boek, een tijdschrift of de krant. Daarnaast zien we dat ouderen het soms lastig vinden om een nieuwe manier van lezen uit te proberen. Met deze campagne hopen we de bekendheid van Passend Lezen

In de veertig seconden durende commercial vertellen leesbeperkten wat ze vroeger vaak lasen, waardoor hun leesbeperking is ontstaan, en wat Passend Lezen voor ze betekent.

onder ouderen te vergroten. Daarnaast willen we iedereen die iemand kent met een leesbeperking aanspreken om die te helpen om lekker te blijven lezen. Ouderen die ons wel weten te vinden, zijn vaak enorm blij dat ze weer heerlijk kunnen genieten van mooie verhalen. Dat proberen we ook te laten zien in de commercial die we voor deze campagne hebben laten maken.'

Vergde die veel voorbereiding? Waren de mensen die erin te zien zijn makkelijk te vinden?

'Je moet natuurlijk goed nadenken over de boodschap, hoe je die over het voetlicht brengt en welke middelen je inzet. We hebben onder andere samengewerkt met een creatief duo, een filmproductiebedrijf en advies ingewonnen van een mediabureau. Alle mensen die we in onze commercial laten zien zijn klanten van Passend Lezen. Het was niet lastig om mensen te vinden die bereid waren mee te werken: na een oproepje kregen we zo veel meldingen dat we helaas ook wat klanten hebben moeten teleurstellen. We hebben een heel grote groep klanten die echt fan zijn van Passend Lezen. Daar zijn we erg trots op. Voor veel mensen zijn wij een van de belangrijkste invullingen van de dag. We zijn dan ook erg blij dat we via deze campagne hun ervaringen kunnen delen om hiermee, hopelijk, andere mensen te inspireren. We hebben zo veel mooi materiaal verzameld dat we ook een lange versie van de commercial hebben gemaakt, die is via onze website en het YouTubekanaal te vinden. Daarnaast zijn er ook losse portretten van de klanten, erg mooi.'

Hoe vaak en in welke periode werd de commercial uitgezonden?

'De commercial werd gedurende drie maanden, tussen half maart en eind mei, uitgezonden, met af en toe een korte pauze, en is nog steeds te bekijken op YouTube. Voor iedere uitzenddag was er een schema met meerdere vertoningen. De commercial was relatief veel te zien op regionale televisie en een paar keer per dag op de NPO. We hebben ook printadvertenties ingezet en een handig digitaal informatieboekje gemaakt, met alle ins en outs over Passend Lezen, de Wegwijzer "Zo blijf je lezen". Die kan worden aangevraagd via passendlezen.nl/zoblijfjelezen.'

Was het in deze tijd waarin alle aandacht naar corona uitgaat lastig aandacht voor het onderwerp te krijgen? Onder andere omstandigheden zou het bijvoorbeeld een item voor EenVandaag kunnen zijn.

'We hebben wel gemerkt dat corona invloed had op de campagne. Onze eerste uitzenddag viel samen met de aankondiging van de eerste coronamaatregelen. Op zo'n moment hebben de mensen natuurlijk even iets anders aan hun hoofd. Maar we denken ook dat in deze periode, nu veel ouderen gedwongen alleen thuis zitten, gesproken boeken een uitkomst kunnen zijn. Lezen is een fijn tijdverdrijf. Het is heerlijk om in deze lastige periode af en toe even weg te kunnen dromen in een mooi verhaal. En ik denk dat we best een goed verhaal hebben voor EenVandaag.'

Blijkens de commercials leggen jullie de nadruk op de dienstverlening luisteren. Zou er een andere campagne gevoerd moeten worden voor mensen die op braille zijn aangewezen?

'We richten ons heel bewust op deze oudere doelgroep en op de gesproken boeken. Mensen die op school of bij een revalidatiecentrum braille hebben leren lezen, kennen allemaal Passend Lezen wel. Daar is het gelukkig minder nodig om campagne te voeren.'

Passend Lezen heeft 50.000 klanten. Hoe groot is de groep die potentieel gebruik zou kunnen maken van jullie dienstverlening?

'Dat is best een lastige vraag. Er zijn diverse bronnen die een schatting geven van het aantal mensen met een visuele beperking, maar een exact aantal hebben we niet. Wij gaan uit van zo'n 250.000 mensen met een visuele beperking in Nederland, maar potentieel is de doelgroep nog veel groter. Passend Lezen is er voor mensen met een "leesbeperking". Binnen die definitie vallen, naast mensen met een visuele beperking, bijvoorbeeld ook mensen die als gevolg van een fysieke beperking geen boek kunnen vasthouden of te maken hebben met neurologische aandoeningen als afasie en dementie. Daarnaast kunnen ook mensen met dyslexie gebruikmaken van onze dienstverlening, en dat zijn er een heleboel.'

Hoe kunnen jullie mensen met afasie en dementie van dienst zijn? Zijn daar speciale gesproken boeken voor?

'We hebben boeken in braille, boeken met extra grote letter, gesproken boeken en ook mengvormen, zoals voelboekjes en

Ik kreeg een infarct.

Zenuwafbraak in de ogen.

Ik kreeg een slagover mijn hoofd en dat is helaas mijn verhaal.

karaokeboeken, en daarnaast hoorspelen en hoorcolleges. De doelgroepen afasie en dementie zijn over het algemeen het best geholpen met onze collectie van ruim 80.000 gesproken boeken. Daarin is er een heel breed aanbod. Het is van belang rekening te houden met wat iemand wil, (nog) kan en de ernst en aard van het probleem. Binnen de collectie kan vervolgens gezocht worden naar boeken die hierbij passen. Of binnen de "oude en vertrouwde" hoorspelen, waar we er zo'n 1000 van in de collectie hebben.'

Jullie vragen de campagne te delen, gebeurt dat ook door openbare bibliotheken?

'Ja, via onze relatiemanager hebben we direct contact met heel veel openbare bibliotheken. We hebben een speciale toolkit samengesteld voor bibliotheken die het makkelijk maakt om onze campagne te delen. We zien en horen dat veel bibliotheken hier gebruik van maken. De bibliotheken willen immers ook deze mensen zo goed als mogelijk van dienst zijn en hen op de hoogte houden van de mogelijkheden voor wanneer lezen op de "reguliere manier" niet meer kan.'

Heeft de campagne al iets meetbaars opgeleverd, zijn er reacties op gekomen, nieuwe leden?

'Dat was uiteraard de doelstelling en dat lukte ook heel goed. We zagen in de campagneweken het aantal inschrijvingen fors toenemen. Daarnaast kregen we direct maar ook op onze sociale media echt hartverwarmende reacties van mensen die heel blij zijn met onze boeken.'

Jullie directeur Irmgard Reijntjes mailde ons: 'We hopen het eerste halfjaar van 2020 een verbeterde app te hebben en de

Elvira Zečić

Marcel Heinkens

dienst Passend Lezen via de OB's komt in ons beheer.' Wat behelst die app en wat wordt ermee bedoeld dat de dienst via de bibliotheken in jullie beheer komt?

'We hebben al jaren onze eigen Daisylezer-app waarmee onze boeken kunnen worden beluisterd via de smartphone of op een tablet/iPad. De app wordt heel veel gebruikt door onze klanten. De laatste tijd beginnen we echter te merken dat die aan vernieuwing toe is. Dit jaar hebben we nog een grote update uitgebracht om te zorgen dat de app technisch goed en stabiel blijft werken. Dat was ook nodig. Voor de toekomst zijn we aan het verkennen of er wellicht een nieuwe app moet komen.'

'Al jaren werd via bibliotheek.nl/passendlezen een deel van onze collectie gesproken boeken aangeboden aan alle klanten van de openbare bibliotheek met een leesbeperking. Ze konden met hun bibliotheekabonnement gratis gebruikmaken van deze collectie en van een online speler om de boeken af te spelen. De Koninklijke Bibliotheek was verantwoordelijk voor het beheer van deze dienst. Dat betekende dubbele systemen en veel administratief en technisch werk voor de KB. Dit jaar hebben we besloten om deze dienst niet meer vanuit de KB maar rechtstreeks via Passend Lezen aan te bieden. Klanten met een leesbeperking en met een bibliotheeklidmaatschap kunnen zich nu direct bij ons aanmelden voor een speciaal Passend Lezenabonnement. Dat heeft als voordeel dat het aanbod voor de bibliotheekklanten nog groter en actueler is. Daarnaast is het niet meer nodig om dubbele spelers en een dubbele administratie bij te houden.'

Meer informatie is te vinden op www.passendlezen.nl

In dit laatste deel van een reeks over trends in het boekenvak uitgever **Eva Cossée**, die in het volgende nummer van *Bibliotheekblad* aan het woord komt over een andersoortige trend: corona.

Tekst: Martin de Jong

Foto: Uitgeverij Cossee

Eva Cossée (met *accent aigu*) geeft samen met haar echtgenoot Christoph Buchwald leiding aan uitgeverij Cossee (zonder *accent aigu*), die zij bijna twintig jaar geleden oprichtten na Eva's vertrek bij Ambo. Het fonds bevat fictie en non-fictie van vermaarde auteurs als J.M. Coetzee en David Grossman, maar ook vinden debutanten in het uitgeefhuis onderdak. Een trend waar Eva zelf letterlijk en figuurlijk de hand in had begon met een gelukkige greep die zij deed in de enorme boekenvoorraad van haar overleden moeder. Ze viste daaruit *Een dwaze maagd*, een roman van Ida Simons uit 1958.

'Die heeft mijn moeder mij te lezen gegeven toen ik een tiener was. Dat maakte toen veel indruk op mij: een volwassenboek. Ik heb het herlezen, en ik dacht: goh, wat is dat goed. We hebben het opnieuw uitgegeven, en het werd een geweldig succes. Een boekhandelaar vroeg: Eva, wat staat er nog meer in die boekenkast van je moeder? Zo verscheen

van Dola de Jong *En de akker is de wereld*, en ontstond er een reeks *rediscovered classics*. Ik beperk me daarbij tot vrouwelijke schrijvers van de generatie van mijn moeder, die werd geboren in 1919. Ik merk dat bij jonge vrouwen behoefte is aan vrouwelijke rolmodellen. Alle boeken die opnieuw zijn verschenen uit de boekenkast van mijn moeder, al die levens van die schrijvers, zijn super interessant. Het zijn heel sterke vrouwen, die heel erg gingen voor hun ideaal, voor dingen die voor hen belangrijk waren.'

Een rode draad in deze serie over trends is de cyclus *De zeven zussen* van Lucinda Riley. Een enorm verkoopsucces, maar boeken waar sommige critici op neerkijken. Eva denkt daar genuanceerder over.

'Mij maakt het eerlijk gezegd niet zo heel veel uit wat er gelezen wordt. Als mensen maar boeken kopen en lezen. Want ik geloof in de *stepping stone* theorie: als je een keer de ervaring gehad hebt, al is het met *Harry Potter* of Lucinda Riley, dat je wordt meegenomen in een fictionele wereld en mee kunt gaan met een personage ... Als je merkt dat je zo los kunt maken van je omgeving, van je dagelijkse leven en van je dagelijkse sores, dat je het jammer vindt dat je naar bed moet – dan ben je hoop ik verkocht. Want dan denk je: we gaan nog maar eens naar die boekhandel toe om te kijken

wat daar nog meer ligt en wat me daar wordt aangeraden. En een goeie boekhandelaar doet dat ook.'

Wat is behalve De zeven zussen een trend?

'De natuur zie ik als een trend. Van Eva Meijer hebben *Het vogelhuis* en haar non-fictie het goed gedaan. De vertaalrechten van die boeken hebben wij ook aan ongelooflijk veel buitenlandse verkocht. *Het vogelhuis* is gebaseerd op het leven van Len Howard, een wat excentrieke Engelse dame, die zich bezighield

met de bestudering van koolmezen en daar twee boeken over publiceerde. Wereldsellers waren dat, ook in het Nederlands vertaald. Binnenkort komt bij ons een herdruk uit van haar charmante boek *Vogels als huisgenoten*. Een absolute aanrader. We hebben met veel succes drie boeken uitgegeven van Stefano Mancuso: *Briljant groen. Over*

de intelligentie van planten, *Reizend groen. De wonderbaarlijke migratie van planten*, en *Plantenrevolutie. Hoe planten onze toekomst bepalen*. Daar komt binnenkort een vierde boek van hem bij: *De universele rechten van de plant*. Ik denk dat er steeds meer van dat soort boeken zullen verschijnen, en mijn theorie daarbij is: hoe meer wij onze planeet verpesten, hoe meer we aandacht gaan hebben voor dat soort dingen. Wat Mancuso zegt is ontzettend interessant: slechts 0,3 procent van wat hier op aarde leeft zijn wij. Voor de rest zijn het allemaal heel kleine beestjes, grote beesten en allerlei planten en bomen. Wij kunnen veel leren van de systematiek van de planten, van hoe alles in de plantenwereld is opgebouwd.'

Trends en verkoopsuccessen kunnen toevalstreffers zijn?

'Toen ik directeur werd van Ambo werd me gevraagd: hoe denkt u aan een bestseller te komen? Ik zei: ik geloof in een rechtvaardige God die het bestellers laat regenen over alle uitgeverijen. En ik geloof erin dat je als je een duidelijk profiel hebt met je bedrijf, als je heel duidelijk laat zien waar je voor staat, en je je als schoenmaker bij je leest houdt, je ook goed en succesvol moet kunnen worden.'

‘Ik geloof in een rechtvaardige God die het bestellers laat regenen over alle uitgeverijen’

Flexibel en informeel leren

Inloopscholen kunnen programma's voor speciale doelgroepen aanbieden, bijvoorbeeld jongvolwassenen die creatief ondernemerschap willen verkennen of gaan uitvoeren.

Door het coronavirus loopt de pilot een halfjaar vertraging op, desondanks zijn de voorbereidingen in volle gang voor het realiseren van de inloopschool: een nieuwe impuls op het gebied van een leven lang ontwikkelen.

Tekst: Martin de Jong

Foto's: Martin de Jong, Shutterstock (klaslokaal)

De aanleiding voor dit initiatief was een Kamerbrief van OCW en SZW over een leven lang leren, die leidde tot een actieplan van de SER. In een 'levend lab' werd door mensen met mbo-niveau, die de doelgroep vormden, nagedacht over waar zij behoefte aan hadden en waar zij tegenaan liepen. Zij bedachten als oplossing een inloopschool: een buurtvoorziening waarbij je, niet schools maar informeel, flexibel kunt leren. Zowel digitaal als fysiek, samen met een mentor of individueel, en wanneer het je schikt. Voor de uitvoering benaderde OCW de Koninklijke Bibliotheek, die vervolgens een subsidieaanvraag deed om vijf bibliotheken op basis van een ingediend projectplan een jaar lang te laten piloten. Dat

werden de bibliotheken Aan den IJssel, Bibliocenter, Hoogeveen, NOBB en Rijn en Venen. Als projectleider werd Georges Elissen, senior adviseur van Rijnbrink, aangesteld. We treffen elkaar in het vrijwel verlaten nieuwe pand van Rijnbrink in Deventer, op de laatste dag voor de sluiting wegens corona.

Georges: 'In het pilotjaar wordt gekeken: werkt dit, is dit wat de doelgroep aanspreekt, wat leren we hiervan, past dit bij de bibliotheek,

Georges Elissen, senior adviseur van Rijnbrink.

is het opschaalbaar? Kortom: we doen onderzoek. Er is geld voor digitale ondersteuning, zodat bibliotheken e-tutorials en e-workshops kunnen aanbieden, en er is een landelijke pr-toolkit ontwikkeld.'

De doelgroep zijn mbo'ers.

'Dat kunnen mensen zijn die de mbo net af hebben, maximaal mbo-4-niveau, maar ook iemand van zestig. Om de doelgroep te bereiken werken de deelnemende bibliotheken veel samen met partners als woningbouwcorporaties, roc's, leer-werkloketten, de gemeenteaanbieders. De Bibliotheek Rijn en Venen heeft het concept van de Talentenbar ontwikkeld, en wil daarmee als een pop-upbibliotheek naar evenementen, festivals en de voetbalclub. Met als idee: je spreekt daar mensen aan, praat met hen over hun talenten, hun wensen. Wat zouden ze willen doen als ze zich verder willen ontwikkelen? Ze krijgen in een korte periode een soort talentenscan, en op basis van die scan wil de bibliotheek gaan programmeren. In Hoogeveen wordt een ondernemersroute gevolgd: hoe begin je voor jezelf met ondernemen, wat komt daarbij kijken, hoe regel je het bij de Kamer van Koophandel, hoe kun je netwerken? Bij Bibliocenter gaat men programmeren op basis van onderwerpen die aangedragen zijn door de doelgroep en door samenwerkingspartners. Moet je overdag een basiscursus Frans doen of juist 's avonds? Doe je het in de bieb of op een andere locatie?

Bibliotheek Aan den IJssel denkt aan bijeenkomsten met een inleiding, gezamenlijk een maaltijd nuttigen en dan met elkaar een onderwerp verdiepen en een community vormen. Bij de NOBB zijn de plannen wat gewijzigd, daar zou men gaan samenwerken met een soort binnenspeeltuin voor jonge kinderen om in gesprek te kunnen gaan met jonge ouders en ze te vragen wat ze eventueel zouden willen leren of doen in de bibliotheek. Hoe zie je dat, wat zou je willen doen. De binnenspeeltuin heeft de samenwerking echter verbroken en is andere dingen gaan doen, maar dat lag niet aan het project. Zij zijn nu in gesprek met twee woningbouwcorporaties die veel huurders hebben met maximaal mbo-4-niveau.'

Hoe is het organisatorisch geregeld?

'De vijf bibliotheken hebben hun projectplan opgestuurd naar de KB en worden nu gefaciliteerd om voor 15 uur in de week een projectleider aan te stellen en activiteiten te ontplooiën. Ze hebben een communicatiebudget en krijgen een jaar lang de beschikking over een digitaal platform met allerlei leeroplossingen. Het is aan hen om fysieke activiteiten, workshops en bijeenkomsten te gaan doen. Via onderzoek gaan we onder meer kijken wat die doelgroep geleerd heeft, hoe ze willen leren, of het bij de bieb past en of het een concept is dat werkt. Het leuke is dat alle vijf de bibliotheken een eigen concept hebben. Door het coronavirus is alles opgeschort naar het najaar, maar gelukkig hebben de deelnemende bibliotheken zich dan wel alvast goed kunnen voorbereiden en zijn ze klaar om met de pilot verder te gaan. Daarnaast bekijken ze de mogelijkheden om de doelgroep nu al aan de slag te laten gaan met de digitale leeroplossingen die ook voor thuisgebruik toegankelijk zijn gemaakt.'

Hoogeveen

Ook Bibliotheek Hoogeveen biedt in de coronatijd een onwerkelijk verlaten indruk. Liz van Haalen, programmeur programmalijn Sociaal, vertelt op anderhalve meter afstand over de plannen die de bibliotheek met de inloopschool heeft. 'We richten ons op een groep jongvolwassenen, 18 tot 35 jaar, die een wens hebben om het ondernemerschap te verkennen of te gaan uitvoeren. We willen een opstapje zijn en inspiratie

Liz van Haalen, programmeur programmalijn Sociaal, Bibliotheek Hoogeveen.

bieden voor mensen met die wens. We voeren al een tijdje klantdialogen, vorig jaar is er een gesprek geweest met jongvolwassenen. Ze hebben behoefte aan vrijheid en eigen baas zijn, zelf kunnen beslissen. Het was een groep waar veel creativiteit in huis was, op het gebied van muziek, dans, grafische vormgeving, urban arts en schrijven, maar het is niet altijd even makkelijk om met cultureel ondernemerschap je brood te verdienen. Daarom stellen wij een programma samen om hen daarin tegemoet te komen. Na het gesprek hebben we in januari een tweede sessie gehad, de derde in maart kon wegens corona niet doorgaan. Vervolgens zouden we verdergaan met een soort proeverij, en in september het echte programma laten starten. We zijn nu volop bezig om daar invulling aan te geven.'

Met wie werken jullie samen?

'Bij het roc Alfa-college wordt van een groep studenten onderzocht welke behoeftes zij hebben rondom ondernemerschap en wat ze willen weten. Dat gebeurt in een soort projectgroepen vanuit verschillende opleidingen. Daarnaast ben ik in gesprek met STiB, een stichting van, voor en door ondernemers. Zij bieden ook startersbegeleiding, en ondernemers kunnen er terecht met allerlei vragen. Ze hebben een groot netwerk, ook voor sprekers, en hebben al opgetreden als een soort sparringpartner. De Kamer van Koophandel zou een partner of een spreker kunnen zijn. Bij Het Podium, een cultureel centrum in Hoogeveen, zit veel creatief talent. Het doel is ook om in die creatieve hoek van schrijvers en muzikanten aan het culturele ondernemerschap te gaan werken.'

Is het noodgedwongen uitstel een groot probleem?

'Niet echt. We hadden het eerste deel als een soort proeverij bedacht, om die interactie met de doelgroep te hebben, en dan in september te starten met een echt programma waarin veel sprekers zijn. Met veel inhoud, waarbij de deelnemer kan kiezen hoe intensief het programma doorlopen wordt. We willen een traject dat wat intensiever is, waarbij je ervoor kiest om alles te doorlopen en je de mogelijkheid hebt om een coach te vragen. Een derde traject komt als er een kennismakingsgesprek is geweest met STiB: zien zij het plan als haalbaar, dan kunnen zij aanbieden om verder de startersbegeleiding te doen. Dan ga je echt bezig met een ondernemingsplan.'

Het uitstel geeft je de kans te plannen.

'Precies. We willen nu alles klaarmaken, zodat we in september zo kunnen beginnen. Ook mooi is dat dit concept van de inloopschool goed past bij mijn focus van dit jaar. Als bibliotheek willen we de programmering meer en meer OF/BY/FOR/ALL inrichten. Juist bij dit concept werken we samen met inwoners en partners. Ook benaderen we met dit project een leeftijdsgroep die ik graag meer aandacht wil geven in de programmering.'

Krijgen de deelnemers een soort certificaat?

'Dat is wel het idee. Ik hoop eigenlijk wat meer te kunnen bieden dan alleen een certificaat. Een idee is dat je als je alle masterclasses doorlopen hebt en gecoacht bent, je wellicht nog wat opleidingsmogelijkheden kunt aanboren, en met behulp van een bepaald budget bijvoorbeeld een eigen website kunt opzetten. Of wat je maar nodig hebt, zoals een cursus over het regelen van je inkoop, en op die manier een vervolg aan de opleiding te geven. Ook als je hier geen ondernemer mee wordt, dan nog kun je wat hebben aan een workshop onderhandelen, of een workshop over netwerken, relatiebeheer of het lezen van contracten. Leren omgaan met financiën. Dat is kennis die altijd nuttig is.'

Voor de bibliotheek is het een belangrijk project.

'Jazeker, hiermee brengen we inspirators en ontdekkers bij elkaar, en ontstaat er uitwisseling van kennis en ervaring. Wij informeren bijvoorbeeld over de organisaties die deelnemers kunnen ondersteunen als zij bepaalde plannen hebben: de Kamer van Koophandel, STiB, een fonds voor cultureel ondernemerschap. Dat willen we als bibliotheek graag laten zien. En zo zijn er meer mogelijkheden. Het is ook voor ons belangrijk om met die partners contact te zoeken.'

dossier

CORONA

Bibliotheken in het (post?)coronatijdperk

Gesloten of toch niet helemaal? Bibliotheken uiterst creatief in lastige tijden

OBA-medewerker Mathijs Rep, in normalere tijden theatertechicus, heeft vanwege de sluiting meer tijd voor andere werkzaamheden. In dit geval het afleveren van boeken bij leden die niet zelf naar de bibliotheek kunnen komen.

In zijn nu al historische toespraak op 16 maart kondigde premier Mark Rutte namens het kabinet maatregelen aan tegen de verspreiding van het coronavirus: alle scholen, horecagelegenheden en sportclubs moesten sluiten. Onvermijdelijk gingen twee maanden lang ook de deuren van bibliotheken dicht. Terwijl hier en daar restaurants hun service ombouwden tot afhaalmaaltijden, kwamen er ook bibliotheken met creatieve alternatieven om de 'leeshonger' te stillen. Bibliotheekblad maakte een rondje door Nederland: langs gesloten deuren mét mogelijkheden.

Tekst: Linda van Pelt

Foto's: ingezonden door de geïnterviewde bibliotheken

Bibliotheek Rozet, Arnhem: snelle actie

'Sinds we (bijna) allemaal zo veel mogelijk thuis zitten, is de roep om het lenen van boeken alleen maar groter geworden', staat op de website van bibliotheek Rozet in Arnhem. 'Daarom hebben we nu De Afhaalbieb', vertelt Annette Hylkema, aanvoerder team bieb. Op de Rozet-site konden belangstellenden hun wensenlijstje invullen. 'Op basis van de aangegeven genrevoorkeuren stellen onze medewerkers persoonlijke pakketten samen van zes boeken.' Aanvankelijk had Hylkema vooral op reacties van lezers op leeftijd gerekend. 'Mensen die er in deze tijd nog moeilijker uit kunnen dan normaal en waarschijnlijk ook weinig aanloop krijgen. Lezen is dan een welkome afleiding. Maar ook de jeugd maakt gretig gebruik van de mogelijkheid om boeken aan te vragen, vooral in de basisschoolleeftijd. Blijve koppies en opgestoken duimen zodra het verrassingspakket, direct al voor de deur van de bibliotheek, wordt opengemaakt.'

Nieuwe dynamiek

'Ook de medewerkers zijn enthousiast over de aangepaste werkwijze. Er wordt nu een ander beroep op hun kennis en kunde gedaan. Ze doen hun uiterste best om aan leeswensen tegemoet te komen; tegelijkertijd proberen ze lezers ook te verrassen en te inspireren. Er is nu ruimte om bepaalde boeken gericht onder de aandacht brengen. Soms blijven boeken onterecht – onbekend maakt onbemind – in de kast staan.'

Na bekendmaking op sociale media en via de eigen website groeide deze alternatieve dienstverlening razendsnel. Bij twee locaties (Rozet Centrum en Kronenburg) konden zes dagen per week boeken worden afgehaald, en ook nog twee dagen per week bij locatie Presikhaaf. 'Bij de eerste inschatting gingen we uit van dertig pakketten per dag, maar soms komt het hele gezin, vader moeder en twee kinderen, dat zijn dan al vier pakketten per tien minuten.'

Rozet is een culturele organisatie die bestaat uit een

bibliotheek, Volksuniversiteit, kunstbedrijf en erfgoedcentrum. 'Onze alternatieve dienstverlening doen we met z'n allen. In het Team Onderwijs is veel kennis van jeugdliteratuur en de medewerkers van de facilitaire dienst en de vele vrijwilligers helpen bij het uitdelen van de pakketten. Door de nieuwe manier van samenwerken leren we elkaar beter kennen.'

Op de Rozet-site konden belangstellenden hun wensenlijstje invullen. Op basis van de aangegeven genrevoorkeuren werden persoonlijke pakketten samengesteld van zes boeken.

OBA, Amsterdam: maatschappelijk dichtbij, op afstand

OBA-lid Esmé Joosten vroeg om romans, thrillers, humor, en nog veel meer onderwerpen, want ze houdt erg van lezen.

Ada Bouwman heeft op het formulier allerlei genres aangevraagd: psychologie, literatuur en 'verrassing'.

Wat Shir Parrée betreft, mag de OBA het verrassingspakket erin houden: 'Zo voel je je een beetje als een kind op een verjaardag!'

'Amsterdam zonder bibliotheek, dat kán niet!' was het eerste gevoel van Lianne Kraak, communicatieadviseur/woordvoerder van de OBA. 'Maar zodra aangekondigd werd dat de musea gesloten moesten worden, realiseerden we ons wel dat ook de OBA niet kon openblijven. Maar we zijn direct op zoek gegaan naar mogelijkheden om de dienstverlening te laten doorgaan. Voor sommige doelgroepen was dat lastig. De OBA speelt een grote rol in het leven van mensen voor wie veel dingen niet vanzelfsprekend zijn; een kwetsbare groep, zeker ook in deze coronatijd. Programma's als Ouderen in de Wijk (speciale ochtenden voor senioren) stopten abrupt. Voor de vrij trouwe en hechte groep die hiervan gebruikmaakt is onze sluiting echt een gemis. Al deze mensen hebben we persoonlijk geïnformeerd. Ook het OBA-circuit van lezingen en workshops op locatie, soms in samenwerking met andere culturele instellingen zoals een museum, stond nu stil. 'Onze gebruikelijke programma's vanuit een vestiging of het theater in OBA Oosterdok nemen we nu op, zodat ze via livestream of later online zijn te volgen. In samenwerking met de gemeente Amsterdam is een nieuwe tool, een digitale wegwijzer, ontwikkeld om mensen in de huidige 'coronatijd' zoveel mogelijk te ondersteunen. Een chatbox voor het beantwoorden van vragen, het geven van advies/tips bijvoorbeeld

aan ouders over thuisonderwijs, of over veilig videobellen. Studenten van de Hogeschool van Amsterdam geven online hulp bij belastingaangiften. De OBA heeft een maatschappelijke taak, en die willen we ook nu niet ontlopen. Veel zaken komen hierdoor nu in stroomversnelling op de digitale snelweg.'

Zwaar beladen fiets

En dan de gedrukte boeken! 'Er bestond natuurlijk al een online OBA-aanbod, maar dit is recentelijk uitgebreid en beter toegankelijk gemaakt. e-books, luisterboeken en ander digitaal aanbod (databanken, apps) overzichtelijk ingedeeld per categorie, voor jeugd en volwassenen. Toch blijft er natuurlijk een grote groep lezers bestaan die voorkeur hebben voor een boek van papier.' Net als de meeste van haar collega's ging Lianne Kraak ervan uit dat dit vooral de oudere leden zouden zijn. 'We hebben al jarenlang een structurele boekenbezorgservice voor ouderen en mensen die minder mobiel zijn. Maar kort na de sluiting zijn we gestart met het bellen van de (duizenden) meest actieve lezers in de leeftijdscategorie 67-plus. Op ons aanbod een boekenpakket thuis te ontvangen werd enthousiast gereageerd, de ene keer met specifieke voorkeuren voor een genre, de andere keer juist

Hans Everaerts wilde eigenlijk tot thuis wachten met het kijken naar de boeken in zijn tas, maar liet zich door de OBA verleiden tot een snelle blik. Hij vroeg naar literaire romans, biografieën en thrillers.

Maarten Kuiper heeft doordat de reistijd naar zijn werk weggevallen is, iets meer tijd om te lezen. Dat doet hij vooral in de ochtenden.

Rob de vries met zijn nieuwe aanwinst.

liever een "verrassingspakket".

Vanuit acht vestigingen, verdeeld over Amsterdam, werden de pakketten (samengesteld door bibliotheekmedewerkers) thuisbezorgd door medewerkers, vrijwilligers en studenten van de HvA. Bijna alles wordt bezorgd per, soms zwaar beladen, fiets. Alles volgens de RIVM-voorschriften: aanbellen, tasje op de grond voor de deur, een paar passen achteruit en wachten tot de deur wordt opgedaan. Vóór het bezorgen en na het inleveren gaan de boeken een paar dagen in quarantaine. 'Door vele blij reacties, vaak al aan de telefoon bij het aanbod, en de eveneens vele vragen van jongere lezers die hadden gehoord over de service in coronatijden, heeft

de OBA besloten de mogelijkheid om te blijven lenen tijdens de sluiting uit te breiden', vertelt Kraak. 'Na melding van onze OBA Afhaalservice op onze website, kwamen er binnen een paar dagen 700 mailtjes binnen: "ik wil graag een boekenpakket". Naast de OBA Bezorgservice 67-plus hebben we nu ook afhaalservice, verdeeld over de stad. Voor de medewerkers is het samenstellen van die pakketten een leuke uitdaging.' Tussen de vele positieve reacties was er eentje dicht bij huis. Een van onze collega's, met drie jonge kinderen, vroeg zelf een pakket aan. Haar kinderen ware dolblij met de selectie. "We konden merken dat dit pakket met liefde en aandacht is samengesteld", gaf de blij moeder haar collega's een compliment.'

Bibliotheek Drachten: op de strepen staan voor de toekomst

Op het moment van het interview denkt Els Boon (programmamanager Klassieke Bibliotheek & Jeugd en Onderwijs) al aan de toekomst van de bibliotheek in Drachten. 'De informatiebalies willen we graag houden, maar waarschijnlijk met slechts één persoon per verdieping. Met schermen tussen baliemedewerker en bezoeker en de nodige strepen voor afstand en pijlen voor eenrichtingsverkeer. Ook onze service moet noodgedwongen anders. Tot voor kort gold bij de bibliotheek in Drachten het beleid om bezoekers spontaan hulp aan te bieden. Daar moeten we, vanwege de sociale afstand, terughoudender in worden. Waarschijnlijk een leerproces. Ook het aantal bezoekers, vroeger gemiddeld zo'n 120 personen tegelijkertijd, moet kritischer bewaakt worden. Ik schat in maximaal 60. Bezoekers krijgen allemaal een mandje om het totaal aantal te controleren.'

Niet bij de pakken neerzitten

Ook in Drachten had de sluiting impact. 'Op maandag 16 maart hadden we teamvergadering in de grote activiteitenruimte, met voldoende onderlinge afstand. Dat voelde toen nog een beetje vreemd en ludiek. We werden er allemaal wat lacherig van. Inmiddels is het lachen weggeëbd.' Maar er werd geenszins bij de pakken neergezeten. 'Op ons netwerk Biebtobieb lazen we over de boekpakkettenactie die in Wassenaar was gestart. Dat vond we zo'n mooi initiatief, dat we dit vrijwel meteen hebben overgenomen. Na bekendmaking via de eigen website en sociale media lag al snel de eerste lichter van dertien pakketjes klaar. Toen hadden we nog het "naïeve" idee dat het samenstellen van de pakketten snel zou gaan, en dat de medewerkers na een paar uur naar huis konden. Maar nu is het zelfs drukker dan ooit. Medewerkers maken soms werkdagen van tien uur: ze beginnen 's morgens om 8 uur en zijn pas na 18 uur klaar.'

Op de bibliotheekwebsite konden leden hun leeswensen doorgeven. 'Via de telefoon wordt een concrete afspraak gemaakt over het afhaaltijdstip. We zetten alle pakketjes,

op alfabetische volgorde in de uitleenkast, zodat mensen die zo zelf kunnen pakken. De boeken zijn dan ook al bijgeschreven op de lezerspas.'

Trots en blijdschap

Dat niet iedereen blij is met de formule 'ophalen en wegwezen' bleek uit de reactie van een oudere mevrouw die naar de bibliotheek kwam om haar boeken op te halen. 'Toen ze wat bleef dralen, vroeg een van onze medewerkers of ze misschien iets wilde vragen. Ze antwoordde dat ze zo blij was met onze afhaalactie. Ze had al meer dan twee weken in huis gezeten zonder iemand te zien. Nu kon ze even naar buiten en mensen zien, en – nog belangrijker – een praatje maken!' 'Nieuwe boeken geven me het gevoel ietsje minder

Ook in drachten konden boekenpakketten aangevraagd worden. Van die service werd heel goed gebruik gemaakt. Leden waardeerden dit enorm.

opgesloten te zijn, top!' 'Mooi dat de bibliotheek deze service biedt in deze hectische tijden. Dank daarvoor.' 'Superlief dat jullie dit doen. Een e-book vind ik namelijk niet zo fijn lezen.' Een bloemlezing uit een van de vele reacties die via e-mail of handgeschreven binnenkwamen. 'Klanten waarderen deze service enorm. Ze roepen soms hard 'DANKJEWEL' voordat ze met hun

pakketten vertrekken', zegt Boon. Vanwege al die blijdschap werd in de derde week van april in Drachten ook gestart met bezorgservice. 'Ik ben nu wel een beetje trots op mezelf dat het me is gelukt om via de computer boeken aan te vragen', was de reactie van de eerste 'bezorgklant'. 'Jullie zijn nu dubbel zo nodig! Want waar blijf ik, als ik geen leesvoer heb?'

Bibliotheek Zoetermeer: primeur

Ook in Zoetermeer was er veel interesse van de bibliotheekleden voor de afhaalservice.

'Abrupt en onwerkelijk', zo omschrijft Karin Flanderhijn, teamleider Servicebureau Bibliotheek Zoetermeer, de emoties bij de sluiting van de bibliotheken in Nederland. 'We hebben zo snel mogelijk onze klanten geïnformeerd. Met posters bij de toegangsdeuren van onze drie locaties, een telefonisch informatiebandje en uiteraard ook via onze website. Voor afhaalservice, als aanvulling op het bestaande online-aanbod, hadden we wat bedenktijd nodig in verband met de veiligheid.'

Zoetermeer had wel zijn eigen primeur. 'Als eerste bibliotheek zijn wij gestart met bellen van al onze 65+-leden, zo'n 3500, vooral om persoonlijk uitleg te geven over de (online) alternatieven. Van afstand begeleiden we desgewenst het proces van inloggen en downloaden, want voor sommige mensen is digitaal lezen helemaal nieuw.' Maar de service gaat verder. 'Door de veranderde maatschappij als gevolg van het coronavirus ervaren mensen soms ook andere problemen. Gericht doorverwijzen voor concrete hulpvragen hoort bij de maatschappelijke functie van de moderne bibliotheek.' Verder hanteert de bibliotheek in Zoetermeer een 'schaduwlijstje' van

mensen die zich in deze tijd eenzaam voelen. 'Even bellen om te informeren hoe het gaat,' maakt soms een heel verschil.'

En de boeken?

Op dinsdag 28 april startte in Zoetermeer de afhaalservice. 'Wij hebben hiermee wat langer gewacht, vooral omdat we het lastig vonden. "Blijf zo veel mogelijk thuis", luidt het parool. Moeten wij dan mensen motiveren om in beweging te komen? En kunnen onze medewerkers wel veilig werken in de bibliotheek?' omschrijft Flanderhijn de aanvankelijke twijfel. Toen de balans doorsloeg naar 'ja', deelde wethouder Robin Paalvast (met onder andere Kunst en Cultuur in portefeuille) de eerste tas met aangevraagde boeken uit.

'Via de bibliotheekcatalogus kunnen leden gericht reserveren. Afhalen, bij de hoofdvestiging, Forum Zoetermeer, gaat contactloos. Ook het logistieke proces is goed geregeld. Ook alle gereserveerde boeken die nog van vóór coronatijd op de plank stonden, kunnen afgehaald worden. Als je de blijdschap van de afhalers ziet, realiseer je je dat voor velen het lezen van papier en karton toch niet te vergelijken is met digitaal.'

Cultura Ede: wat kon er nog wél?

Marijke Landman is manager informatie en advies van Cultura Ede, een verzamelgebouw van bibliotheek, theater, filmhuis, VVV-info-punt, cursuscentrum en erfgoedinstelling. Kasten schoonmaken kan altijd nog, was haar eerste gedachte toen bekend werd dat de bibliotheken tijdelijk moesten sluiten. 'Laten we dus vooral focussen op wat nog wél kan.' Terwijl die omdenkideeën door Landmans hoofd spookten, bedacht een doortastende collega tijdens een doorwaakte nacht een bijna complete aanpak voor een boekenbezorgdienst. 'Via onze website kunnen leden een verrassingspakket aanvragen. Zij kunnen wensen indienen voor schrijver, genre en onderwerp, maar geen concrete titels, want dat is niet altijd waar te maken. Per keer kunnen vijf boeken op de pas gezet worden. In het beginstadium hadden we het voortvarende idee om twee keer per dag te bezorgen, maar dat bleek in de praktijk niet haalbaar. Het enthousiasme van de klanten is namelijk zo groot dat we al veel tijd nodig hebben om alle aangevraagde boeken te verzamelen. De middagen gebruiken we nu om te bezorgen, normaal gesproken binnen twee dagen na de aanvraag.'

Met z'n allen

De Bibliotheek Ede heeft bewust gekozen voor thuisbrengen in plaats van afhalen. 'Inspelend op het overheidsbeleid willen we niet veel mensen naar ons toe halen', zegt Landman. 'Zeker in het drukke centrum van Ede is veel extra traffic op straat niet gewenst. Al in de tweede week van de sluiting is in Ede de boekenbezorging gestart, en eind april waren er al 1800 pakketten rondgebracht.' Inleveren kan nog steeds via de boekenbrievenbus, en veellezers kunnen direct een nieuw pakket aanvragen. Het zenuwcentrum van het samenstellen van de

pakketten is de hoofdvestiging. 'De andere locaties zijn tijdelijk gesloten. In onze hoofdvestiging hebben we bovendien een grote werkvloer, een atrium en diverse zalen om naar uit te wijken. Dus ruimte genoeg om de sociale afstand te handhaven. Collega's uit alle vestigingen werken nu ook samen bij het samenstellen van de pakketten. Het bezorgen is zelfs een gemeenschappelijk gedragen activiteit door medewerkers vanuit de verschillende teams van Cultura Ede. Zo leren we elkaar goed en op een andere manier kennen. De boekenbezorging gebeurt voornamelijk op de fiets. In de verre buitengebieden – Cultura Ede is ook actief in Bennekom en Lunteren – met de auto.'

Onvermoe(i)de talenten

Landman is zelf ook veel aanwezig op de vloer. 'Directeur en MT helpen ook regelmatig bij het inpakken van de boekpakketten en het opruimen van teruggebrachte materialen. Dit geeft een gevoel van "we doen dit samen". Het is ook een mooie tijd om de digitale bieb een boost te geven. Met dagelijkse spreekuren helpen we mensen op weg om een profiel aan te maken zodat ze e-books kunnen lenen. Verder hebben we nu Cultura TV in het leven geroepen, een kanaal waar vooral de medewerkers van het cluster Educatie actief zijn. Door de veranderingen worden nu ook andere talenten van de medewerkers aangeboord. Dat is wellicht een meerwaarde van het coronavirus.' Tijdens de sluitingsmaanden is alvast de kunst afgekeken bij de winkels. 'De scenario's voor het moment dat we open mogen lagen klaar. Inmiddels weten we dat dit op 11 mei is. We zijn er klaar voor en gaan alle openingstijden open om de druk te spreiden. Ook dit doen we met z'n allen, want tijdens alle uren dat we open zijn, zijn er meer medewerkers nodig om alles in goede banen te leiden.'

De Bibliotheek Ede heeft bewust gekozen voor thuisbrengen in plaats van afhalen. De leden waren erg blij met deze service.

Theek 5 bibliotheek, Oosterhout: Brabantse toekomstmuziek

Ook in Oosterhout was het mogelijk om vooraf bestelde boeken op te halen.

In de stem van Paul Adels, directeur-bestuurder bij Theek 5 bibliotheek, klinkt nog een restje verbazing. 'Wij zijn gevestigd in Brabant, waar de uitbraak van het coronavirus zeer voelbaar was. Op maandag 9 maart organiseerde Theek 5 in en met theater De Bussel (met wie zij samen is gevestigd in het multifunctionele gebouw in Oosterhout – red.) een bijeenkomst met 500 bezoekers. Bijna allemaal ouderen, dus de kwetsbare doelgroep. Het evenement stond in het teken van de tachtigste verjaardag van hoofdgast Sonja Barend. In onze twijfel of het wel verantwoord zou zijn dit programma te laten doorgaan, hebben we de beslissing laten hangen van Sonja zelf. Toen zij aangaf gewoon te willen komen, was dat wel een mooie bevestiging van de reden waarom we haar hadden gevraagd. Namelijk als dwarsdenker, passend bij het thema van de Boekenweek.' Toen de bibliotheekdeuren een krappe week later voorlopig sloten, was er een nieuwe uitdaging. Adels: 'De bibliotheek steunt op drie pijlers: mensen, locatie en collectie. Toen de locatie tijdelijk wegviel, zijn we met de mensen en de collectie aan de slag gegaan op nieuwe manieren. Van huis uit verzorgden onze medewerkers het uitbouwen van de digitale collectie. Op onze website

kwamen nieuwsbrieven, bijvoorbeeld voor ouders van jonge kinderen, die door de sluiting van de scholen ook ineens een educatieve rol toebedeeld hadden gekregen. Denk aan oefenprogramma's voor lezen en rekenen, ter aanvulling van de dagbestedingsprojecten die scholen moesten vormgeven.'

Bellen voor binding

Net als bij andere bibliotheken werd bij Theek 5 gekozen voor het telefonisch benaderen van alle 70+-leden. Adels vond de aanpak van Zoetermeer hierin een mooi voorbeeld. 'Een manier om tijdens de sluiting de binding met onze leden te behouden. En hoewel we natuurlijk geen welzijnsorganisatie zijn, heeft de bibliotheek van nu wel een signaalfunctie, bijvoorbeeld om gericht door te verwijzen naar aanvullende ondersteuning.' Instructies over het downloaden van e-books door Theek 5-medewerkers werden soms langdurige gesprekken. 'Voor senior-leden bleek de digitale (lees)wereld soms nog een vrij onbekend fenomeen.' Dat het digitale leesaanbod toekomst heeft, blijkt uit het groeiend ledenaantal, zelfs in de tijd van sluiting. Wie lid is, heeft 28.000 e-books en 3700 luisterboeken tot zijn beschikking.'

Theek Away

Toen de roep om tastbare boeken sterker werd ('De stroom aan boze of droevige mailtjes groeide') is, na overleg met de lokale autoriteiten over het gezondheidsrisico, besloten tot de start van Theek Away. Vanaf 7 april konden leden via de Klantenservice vier boektitels per keer aanvragen. 'Telefonisch, zodat de medewerkers direct kunnen checken of deze ook beschikbaar zijn. Vervolgens wordt een dagdeel afgesproken waarop de boeken afgehaald kunnen worden. We stellen geen strikte tijdseisen, want de praktijk toont aan dat afhalers gedisciplineerd afstand

Voor de gelegenheid versierde lokale schrijver/kunstenaar Dus Divers. De bibliotheek met tekeningen rond het thema corona.

houden. Doordat iedereen een persoonlijk afhaalnummer heeft gekregen, verloopt dit proces snel en gestroomlijnd. De boekendienst aan huis hebben we tijdelijk stil gelegd, want de vrijwilligers die de boeken bezorgen, behoren zelf bijna allemaal tot de zogenoemde "kwetsbare doelgroep" dus wij willen ze niet aan het risico van besmetting blootstellen. Uiteraard mogen vervangers boeken komen afhalen.'

Binnen een maand zijn er al 1537 pakketjes afgehaald, heeft Adels op 6 mei het precieze aantal paraat. Zelf is hij ook regelmatig op de afhaalmomenten aanwezig. 'Dit is zo iets bijzonders, dit vertel ik later aan mijn kleinkinderen. Het is ontroerend om te zien hoe blij de mensen zijn. Ze komen zelfs met cadeautjes voor vers leesvoer. Ik had eerlijk gezegd niet in de gaten dat ons 'product' zo belangrijk was. Het is wel gaaf om dit te zien.'

Biblionet Groningen: alles uit de kast

Biblionet Groningen is de overkoepelende organisatie achter 38 bibliotheken in de provincie Groningen. Grieteke Pietersen is hier senior-adviseur klassieke/fysieke bibliotheek. 'De bibliotheken zouden voorlopig tot 20 april gesloten blijven. Dat leek ons al lang genoeg om direct alternatieve service in te zetten om onze klanten de gelegenheid te bieden te blijven lenen en lezen.' Al op 23 maart gingen de eerste boekenpakketten de deur uit. Vanuit 34 van onze 38 locaties werd hard gewerkt om de gewenste boeken uit de kasten te halen. De enige restricties waren: alléén boeken uit het eigen filiaal – want er was geen onderling transport – en maximaal vijf titels opgeven.' De werkroosters zijn door de, autonoom werkende, lokale teams zelf geregeld. 'Niemand is verplicht om de vervangende diensten te draaien. En soms hadden medewerkers duidelijke redenen – bijvoorbeeld een kwetsbare partner – om liever thuis te blijven en zo mogelijk vanaf afstand te werken.'

Boeken en bloemen

'We hadden geen idee hoe groot de belangstelling zou zijn', aldus Pietersen. 'Terugkijkend kan ik constateren dat er tijdens de weken van sluiting gemiddeld 1000 boekenpakketten zijn aangevraagd. Denk daarbij aan vijf titels per aanvraag, dat zijn dan 5000 boeken per week die in de kasten zijn opgezocht. Het was erg arbeidsintensief, maar iedereen bleef gemotiveerd. En de blijde reacties van alle klanten, zoals het echtpaar van 90+ dat al achter het raam zat te wachten op de boekenbestelling aan huis, maakte het méér dan waardevol.'

In de week van 11 mei gingen de eerste dertien vestigingen van Biblionet Groningen weer open.

'De andere locaties volgen, en blijven tot de heropening nog even werken volgens de alternatieve service. In zo veel mogelijk boekentassen komt een gedichtje van de stadsdichter van Groningen en een gehaakt of gebreid bloemetje van de handwerkclubs die voorlopig niet in onze filialen terecht kunnen. Zo verspreiden we graag wat blijdschap in een tijd die op z'n minst anders is dan anders.'

Medewerkers van Biblionet Groningen lezen voor via de livestream.

De digitale bibliotheek in coronatijd

Lezen won tijdens de coronacrisis aan populariteit. Uit een steekproef onder Nederlandse consumenten van 18 jaar en ouder bleek dat 54% van de ondervraagden tijdens de lockdown een of meerdere leesactiviteiten ondernam. Daarmee evenaarde lezen streamingdiensten als Netflix. Zeven van de tien incidentele lezers gingen meer lezen (CPNB, 2020).

Tekst: Anne van den Dool, Marjolein Oomes en Annemiek van de Burgt (KB)

Foto's: Shutterstock

Toen bibliotheken hun fysieke aanbod veelal niet meer konden voortzetten, begonnen zij zich te richten op de uitbreiding van hun digitale mogelijkheden. Zij promootten landelijke platforms zoals de online bibliotheek, de LuisterBieb en de speciaal voor de coronacrisis opgezette ThuisBieb, waar leden en niet-leden van de bibliotheek digitaal konden lezen en luisteren. Ook werden lokaal online Taalhuizen georganiseerd. Landelijk werd de online pagina Digi-Taalhuis opgezet, met onder meer links naar video's

om Nederlands te leren, tips om thuis fit te blijven en een verwijzing naar de diensten van SeniorWeb. Het was voor lokale bibliotheken ook mogelijk deze blueprintpagina toe te voegen aan hun eigen website.

Meer digitale bezoeken en leden

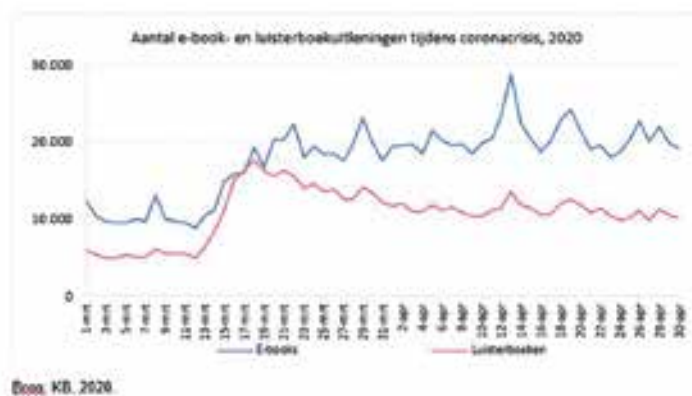
Ook het aantal bezoeken aan en lidmaatschappen van de landelijke online diensten van de bibliotheek groeide sterk. De

promotie van de uitgebreide LuisterBieb en de ThuisBieb wierp vruchten af. In de periode tussen 6 en 20 april werd de ThuisBieb-app bijna honderdduizend keer geïnstalleerd. Het aantal bezoeken aan de online bibliotheek steeg in enkele dagen van de gebruikelijke 10 duizend bezoekers per dag naar ruim 42 duizend bezoeken op 16 maart. In circa één maand tijd – tussen 15 maart en 16 april – verwelkomden bibliotheken circa 56 duizend nieuwe e-booklidmaatschappen. Waar het aantal nieuw ingeschreven leden van de LuisterBieb normaal gesproken rond de 500 per dag schommelt, steeg dat tot bijna 9000 op 17 maart. Daarna daalde het dagelijkse aantal nieuwe leden langzaam maar zeker weer tot het normale niveau (KB, 2020).

Groeiend aantal uitleningen

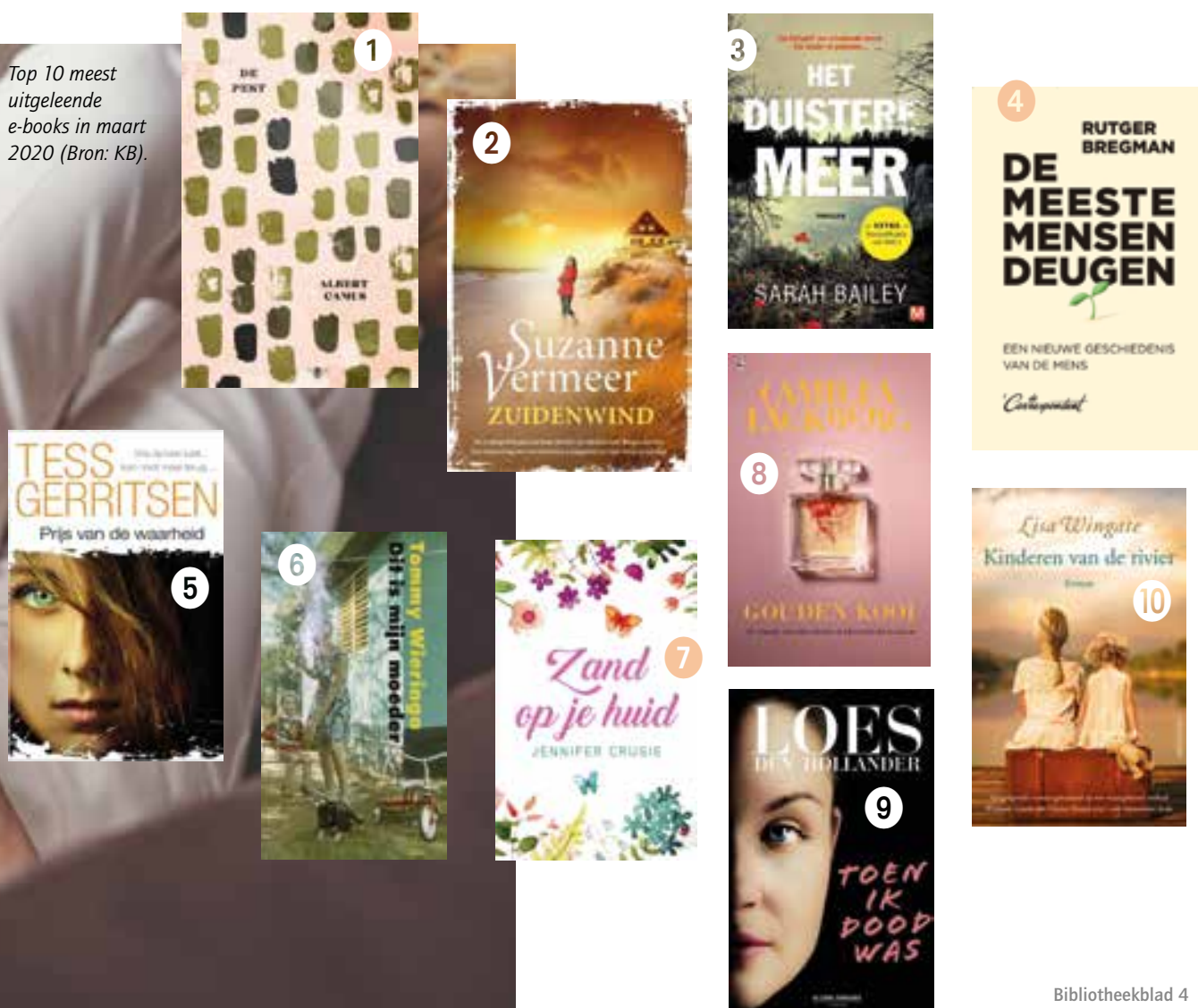
Tijdens de eerste twee weken van de ThuisBieb downloadden vrijwel alle honderdduizend gebruikers minimaal één e-book. In totaal werden in deze periode bijna 500 duizend e-books gedownload. Het aantal e-bookuitleningen via de online bibliotheek steeg van zo'n 10 duizend per dag naar meer dan 22 duizend op 22 maart. Ook steeg het dagelijkse aantal luisterboekuitleningen van de gewoonlijke 5 duizend naar zo'n 17 duizend op 17 maart (KB, 2020).

De pest populairste corona-e-book

E-booklezers bleken zich ook tijdens het lezen bezig te houden met het pandemiethema: De pest, van Albert Camus, dat voor het eerst in 1947 verscheen, was in maart 2020 het meest geleende e-book. Dit is opvallend, aangezien normaal gesproken vrijwel enkel recente boeken in de top 10 staan. De top 10 van luisterboeken met het grootste bereik kwam meer overeen met de gebruikelijke situatie: kinder- en jeugdboeken voerden daar de boventoon (KB, 2020).

Top 10 meest uitgeleende e-books in maart 2020 (Bron: KB).

Meer gebruik e-content

Ook de aanprijzing en het uitgebreide aanbod van andere bronnen voor e-content zorgde voor een toename in gebruik. De NBD Biblion Uittrekselbank werd in maart zo'n 10 duizend keer bezocht, twee keer zoveel als in februari van dat jaar. JuniorEinstein, dat oefeningen biedt voor basisschoolvakken, was in februari 2020 nog goed voor zo'n 2500 bezoeken, maar ontving in maart bijna 12 duizend gebruikers. Ook het aantal bezoeken aan De Voorleeshoek steeg spectaculair: van bijna duizend naar ruim 6 duizend. Aanbieder van digitale prentenboeken Bereslim ontving in maart 2020 bijna 3 duizend bezoekers, tegenover iets meer dan 300 een maand eerder (KB, 2020). Dit valt wellicht deels te verklaren door de gratis content die de laatste twee platforms in het kader van de coronacrisis tijdelijk aanboden.

Bibliotheek belangrijk als leesvoorziening

Tijdens de coronacrisis werd een peiling gehouden onder 1059 Nederlanders, zowel leden als niet-leden van de bibliotheek. Van hen vond 63% bibliotheken juist in deze crisis belangrijk als leesvoorziening; slechts 4% was het hiermee oneens. Van de ondervraagden vond 39% dat bibliotheken er tijdens de crisis in waren geslaagd relevant te blijven; 6% was het met die stelling oneens. De overige 55% had hierover geen mening. Wel vond 26% van de ondervraagden de bibliotheek zonder gebouw niet van belang – een problematisch geluid in een tijd waarin bibliotheken hun deuren gesloten moesten houden (Motivation, 2020).

Meer weten over de ontwikkelingen in de bibliotheeksector ten tijde van de coronacrisis? Lees verder op [Bibliotheeksector.nl/dossiers/corona](https://bibliotheeksector.nl/dossiers/corona).

Voor de bronnen bij dit artikel zie www.bibliotheekblad.nl.

Op Bibliotheekinzicht.nl kunnen beleidsmakers en bibliotheekprofessionals terecht voor betrouwbare, neutrale en actuele informatie over de openbare bibliotheeksector. De KB bundelt hier kennis uit diverse onderzoeken die inzicht geven in de staat van het bibliotheekstelsel. Bibliotheekinzicht streeft ernaar een volledig en actueel beeld te schetsen van de stand van zaken op verschillende beleidsterreinen die bibliotheken aangaan. Omdat er jaarlijks veel relevante onderzoeken verschijnen, wordt Bibliotheekinzicht voortdurend geactualiseerd. Komt u zelf een nieuw of relevant onderzoek tegen dat niet mag ontbreken op Bibliotheekinzicht, laat het ons dan weten via [bibliotheekinzicht@kb.nl](mailto: bibliotheekinzicht@kb.nl).

Als inwoner van de gemeente Uden, het centrum van de corona-uitbraak, kwam de coronacrisis heel snel heel dichtbij. De ambulancesirenes en de geluiden van de traumahelikopter klinken vaker en vaker, behoorlijk angstaanjagend. Het ziekenhuis dat bijna bezwijkt onder de druk. En steeds meer verhalen van vrienden en naasten die zieke mensen kennen en helaas ook mensen verliezen aan de ziekte. Dat het coronavirus grote impact heeft op de wereld is wel duidelijk.

Trendwatchen in het oog van de coronastorm

Kiezen voor verandering?

We hebben een heftige periode achter ons liggen en we lijken nu van de eerste schrik te bekomen, maar we weten ook dat we nog een lange weg te gaan hebben. Hoewel deze crisis behoorlijk beangstigend is, is het voor een trendwatcher ook onwijs interessant om te zien hoe de maatschappij omgaat met deze crisis en welke veranderingen zich aandienen. Het dwingt ons om kritisch en op een andere manier naar de maatschappij te kijken en naar de manier waarop we met de wereld omgaan. Het is te vroeg om echte veranderingen te duiden, maar de eerste signalen openbaren zich al wel. De grote vraag is natuurlijk. Durven we na deze crisis ook écht te kiezen voor verandering?

Signaal 1: Van zelfredzaam naar samen redzaam

De samenleving is de laatste tientallen jaren steeds individualistischer geworden. Dat heeft onder andere te maken met de komst van internet. In tijden van crisis zien we toch dat we verbinding zoeken. Op 1,5 meter afstand weliswaar, maar toch zoeken we elkaar weer op (digitaal), missen we elkaar en is het gemis van een fysieke knuffel in deze tijd groot. Met applaus op straat en spandoeken bij het ziekenhuis steken we onze zorghelden een hart onder de riem. Overal ter wereld ontstaan initiatieven rondom samen redzaamheid. Zoals de 99-jarige Britse veteraan die achter zijn rollator rondjes liep in zijn tuin om geld in te zamelen voor artsen en verplegers. Van over de hele wereld zamelde hij ruim 12 miljoen pond in. Zelfs de politieke kleuren lijken in crisistijd te vervagen en in elkaar over te lopen. We lijken te beseffen dat we deze crisis alleen samen onder de duim krijgen.

Signaal 2: De duur van duurzaamheid

Stiekem weten we het allemaal wel. De manier waarop wij de wereld op dit moment gebruiken kan niet voor altijd goed gaan. Met onze drang naar reizen, consumeren, altijd 'aan' staan en alles groter en beter willen, putten we Moeder Aarde uit. Daarbij krijgt ze steeds minder tijd om te herstellen. Er zijn al eerder tekenen geweest dat we ons moeten bezinnen en de balans weer moeten zoeken, maar wie niet luisteren wil, moet voelen. Met het coronavirus heeft ze aan de noodrem getrokken. We zijn met z'n allen (tijdelijk) tot stilstand gekomen. Veel minder auto's op de weg en geen vliegtuigstrepen in de lucht. In Venetië werd het water zo schoon dat men weer vissen kon zien zwemmen. In India nam de luchtvervuiling zo zeer af dat de sneeuwtoppen van de Himalaya, op 200 kilometer afstand, zichtbaar werden. Eerste stapjes in de goede richting. Het woord 'vliegschaamte' heeft zijn intrede gedaan. 'Vliegen is het nieuwe roken' koppen de kranten. Blijft dit ook overeind wanneer de coronacrisis afzwakt?

Signaal 3: Zorgeloze zorg

Door de effecten van de coronacrisis op onze manier van werken, zijn we daar bewuster naar gaan kijken. Aan de ene kant worden we bewuster dat de vitale beroepen uitermate belangrijk zijn. Hoewel ze al jarenlang op bezuinigingen kunnen rekenen, zijn zij degenen die nu als 'de helden van de samenleving' worden bestempeld. De roep vanuit de samenleving wordt steeds luider: 'Maak de zorg weer zorgeloos.' Daarnaast worden we ons ervan bewust dat onze huidige manier van werken ook anders kan. Met thuiswerken en digitaal vergaderen ontdekken we dat dat ook best goed gaat en soms zelfs productiever is. Maar ook komen we erachter dat sommige banen niet zo nuttig zijn als we dachten. De 'bullshitbaan' komt steeds duidelijker aan het licht wanneer de vergaderingen afnemen, de agenda's leger raken en de langetermijnprojecten tot stilstand komen. Hoe zullen deze signalen zich verder gaan ontwikkelen? Daar zal ik jullie in mijn volgende column over bijpraten. En welke rol durf jij te spelen in deze veranderingen?

Imke de Korte (29) is innovator bij de Bibliotheek Eindhoven. Ze staat open voor vragen en reacties: i.dekorte@bibliotheekeindhoven.nl.

'Ik zou wel half thuis, half op de bibliotheek willen werken'

Iedereen die in de bibliotheek werkt, of het nu een directeur is of een uitleenmedewerker, had na de sluiting van de bibliotheken opeens een compleet andere baan. Hoe hebben we die lastige periode opgevangen? Hoe bereiden we ons voor op het bibliotheekwerk op 1,5 meter? Zal het virus ook in de toekomst invloed hebben op onze manier van werken? En wordt thuiswerken gebruikelijker?

Tekst: Wendy de Graaff

Foto's: Shutterstock

Jeanine Deckers, directeur-bestuurder van de Bibliotheek Bibliorura in Roermond, had in de dagen voorafgaand aan de eerste persconferentie al veelvuldig contact met haar collega-directeuren in Limburg. 'We zagen de sluiting wel aankomen en wilden zo veel mogelijk dezelfde beslissing nemen op hetzelfde moment. Wat het nog lastiger maakte, was dat de coronacrisis midden in de Boekenweek viel. Wij zouden Peter Buwalda op bezoek krijgen en ik heb ontzettend lopen dubben over dat wel of niet door te laten gaan. Toen de exploitant van het theater behoorlijk ziek bleek te zijn en bang was voor corona, heb ik gekozen voor afgelasten. Ik had met een heel nieuwe verantwoordelijkheid te maken, je wilt niet dat mensen ziek worden door iets wat jij georganiseerd hebt. Toen de eerste persconferentie in maart werd uitgezonden, kroop ik zowat in de televisie, maar de bibliotheken werden niet genoemd. We hebben achteraf via de VOB te horen gekregen dat we moesten sluiten, dat stak mij wel.'

Bouwmarkten

Chris Wiersma, directeur van de Nieuwe Bibliotheek In Almere, wilde heel graag openblijven. 'Als bouwmarkten en tuincentra open mogen blijven, zie ik niet in dat bibliotheken dat niet zouden mogen. Ik heb mij echt verzet tegen het idee van dichtgaan, maar onze lokale overheid was zeer streng, dus er was geen houden aan. Dat gevoel van bezig willen blijven en je klanten willen blijven bedienen, heeft er wel toe geleid dat wij al heel snel met een afhaalservice begonnen zijn. Ondanks veel contact met klanten kreeg ik er helemaal genoeg van en kon ik niet wachten tot we weer open konden. Je kunt mij niet gelukkiger maken dan met een volle bibliotheek. Gelukkig leent ons gebouw zich er goed voor om met de in het VOB-protocol voorgeschreven aanpassingen weer open te gaan. Ik heb het standpunt dat we ons strikt aan de regels gaan houden, maar ook niet meer gaan doen dan dat. Als er mogelijkheden zijn, zullen we die ook gebruiken.'

Arbeidsintensief

Naast de impact op de dienstverlening en de klanten werd natuurlijk ook het personeel geraakt door de sluiting van hun bibliotheek. Corine van Steeg, teamleider programmering en onderwijs in Utrecht, schetst de bijzondere situatie waar zij met haar collega's in terechtkwam. 'Bij

Of thuiswerken voor iemand succesvol is, hangt sterk af van de thuissituatie.

Thuiswerken kan zeer effectief zijn: geen reistijd en geen afleiding van collega's.

ons stond alles klaar voor de opening van de nieuwe centrale bibliotheek aan het Neude. Met collega's die nog aan het werk waren keken we die donderdagavond naar de persconferentie. Toen evenementen met meer dan 100 mensen aan bod kwamen, wisten we genoeg. Dat was zo onwerkelijk, en vooral een enorme teleurstelling. Mijn medewerkers van het team programmering hadden hier maanden aan gewerkt en nu moesten ze meteen omschakelen naar keihard werken om alles netjes af te zeggen. Echt een enorm bittere pil, die we gelukkig wel samen geslikt hebben. Nu we tot onze grote vreugde weer open mogen, gaan we op ons gemak bekijken of we de opening nog op een bepaalde manier gaan vieren. De 1,5 meterbibliotheek is een fenomeen waar we nog behoorlijk aan zullen moeten wennen.' Het fenomeen dat sommige medewerkers thuis enorm hard moesten werken, bijvoorbeeld in de communicatie en bij het afzeggen van evenementen, maar dat voor anderen in eerste instantie werk gezocht moest worden, was ook even wennen.

Online cursussen

Riemie Greidanus, uitleenmedewerker in Bibliotheek de Eemhof in Amersfoort: 'Van de ene op de andere dag zat ik thuis en was er weinig tot niets te doen. We kregen wel online cursussen aangeboden en die waren ook wel nuttig, maar het voelde toch een beetje als beziggehouden worden. Het vrij zijn vond ik niet echt een positieve ervaring, totaal geen vakantiegevoel, maar dat was natuurlijk ook omdat je nergens heen kon. Sinds wij een online uitleenservice gestart zijn mocht ik gelukkig weer af en toe

naar de bibliotheek om daar te werken met een beperkt aantal collega's en allerlei veiligheidsmaatregelen. Het uitlenen via aanvragen per mail bleek overigens zeer arbeidsintensief. Mensen werden geacht zelf te controleren of een gewenste titel aanwezig was, maar dan blijkt hoe weinig mensen snappen van onze catalogus. Dus in de praktijk was je veel aan het bellen, ook naar mensen die wel een boek aanvroegen, maar helemaal geen lid bleken te zijn bijvoorbeeld. Ook het ondersteunen bij het lenen van e-books zorgde voor veel werk! Ik ben heel blij dat we weer open zijn, al zal het even wennen zijn dat het voorlopig alleen nog om uitlenen gaat. Er zijn ook collega's die zich erg veel zorgen maken en bang zijn om aan het werk te gaan, dat is ook nog wel een punt van zorg. Iedereen die verkouden is, wordt geacht om zich ziek te melden ...'

Veel gedaan

Tineke van der Schaaf, specialist taal en lezen bij de Bibliotheek Utrecht, gedijsde heel goed bij het thuis werken. 'Ik vond het eerlijk gezegd in veel opzichten heerlijk en ik heb ontzettend veel gedaan! Geen reistijd, geen afleiding, ik moest mijzelf er echt toe zetten om af en toe even te pauzeren of koffie te drinken. Ik heb zelfs achterstanden weggewerkt, mijn archief op orde gebracht en evaluaties geschreven. Natuurlijk mistte ik mijn collega's, maar ook het samenwerken en overleggen – wij doen dat met Teams – ging beter dan ik verwacht had. Omdat je elkaar minder goed ziet realiseer ik mij wel hoe belangrijk non-verbale communicatie is. Als iemand in Teams niets zegt, weet je ook niet wat hij of zij

ergens van vindt. Overleggen duren daardoor duidelijk minder lang! Toch verheug ik mij erop om mijn collega's weer te zien, we geven elkaar zeker ook energie en nieuwe ideeën, en dat heb ik wel gemist. Maar sommige elementen van het thuiswerken wil ik houden: ik zou wel half thuis, half op de bibliotheek willen werken, en ook een deel van de overleggen kan best digitaal, dat zal echt tijd schelen.'

Veel goeds gebracht

Corine van Steeg is het met haar eens: 'In Utrecht is het thuiswerken over het algemeen goed verlopen, ook omdat we vorig jaar aan alle medewerkers die niet in de directe dienstverlening werken al een goede laptop hebben gegeven met SharePoint erop. Dat scheelde enorm. Als ik een digitaal overleg moest voorzitten, vroeg het van mij wel iets meer als voorzitter. Ik probeerde iedereen via rondvragen aan het woord te laten. De rechtstreekse contacten verliepen meestal per telefoon, omdat je daarin meer dan per mail kunt controleren hoe het met iemand gaat. Mensen zijn behoorlijk verschillend als het om thuiswerken gaat, de één gaat het aanmerkelijk beter af dan de ander, en dat is ook afhankelijk van de thuissituatie. Ik heb zelf drie schoolgaande kinderen, dat heeft natuurlijk wel invloed, en daar kan ik mij gelukkig heel goed in verplaatsen. Het heeft ons, zowel in de thuissituatie als qua werk, veel goeds gebracht. Ik denk dat we in de toekomst met mijn teams meer hybride zullen gaan werken: afwisselend vanuit huis en vanuit de bibliotheek.'

Digitaal

De coronacrisis heeft veel mensen aan het denken gezet over wat nu eigenlijk echt belangrijk is in het leven. Daar kun je op verschillende manieren naar kijken. Deckers: 'Ik vond het wel moeilijk dat bibliotheken in het begin helemaal niet genoemd werden. Je voelde je al gauw een zeurpiet, want het ging in de samenleving om gezondheid en economie en de rest was bijzaak. We hebben daarom met de Limburgse bibliotheken gezamenlijk al vrij snel een paginagrote advertentie in *De Limburger* gezet om de mensen erop te attenderen waarvoor ze nog *wel* bij ons terecht konden. We wilden zichtbaar blijven.' Wiersma: 'Wij zijn als bibliotheek misschien niet letterlijk van levensbelang, maar ik heb ook wel teruggedacht aan de Tweede Wereldoorlog, toen er juist enorm veel geleend en gelezen werd. In aangepaste versie kan dit nu weer gebeuren: we hebben mensen veel te bieden en er is nu meer dan voorheen rust en ruimte om dat te ontdekken.'

Nieuwe werkmanieren

De nieuwe situatie brengt ook een nieuwe manier van werken met zich mee. Van der Schaaf: 'Natuurlijk hebben wij de scholen meteen gevraagd wat we voor ze konden doen, maar voor de meeste van hen gold dat zij enorm veel aan hun hoofd hebben om weer zo veilig mogelijk op te kunnen starten. Ze willen voorlopig vooral "even niks" en straks vooral dienstverlening op maat, misschien ook

gericht op ondersteuning van thuisonderwijs, want dat blijft er nog wel even. Wat ook erg goed aansloeg, is dat wij al heel snel onze 70+-leden gebeld hebben en hun boeken aan huis zijn gaan brengen. Dat werd geweldig gewaardeerd, mensen voelden zich echt gezien. Daar kunnen we ook in de toekomst iets mee.' Van der Steeg: 'We zullen meer dan al het geval was onze digitale dienstverlening moeten ontwikkelen. Mensen zullen minder dan voorheen geneigd zijn zich te verplaatsen voor activiteiten of in een zaal te gaan zitten. We hebben bijvoorbeeld al vrij snel een digitale bijeenkomst georganiseerd over huidhonger waar het storm liep, in *no time* hadden zich honderd deelnemers ingeschreven! Dus beginnen we voor de zomer ook al voorzichtig aan een digitaal zomerprogramma te denken omdat natuurlijk veel mensen niet met vakantie zullen gaan. Als je nu al gaat denken over live bijeenkomsten programmeer je als het ware je eigen teleurstelling, want deze situatie gaat vrees ik nog heel lang duren.'

Opeens open

Op woensdag 6 mei vond een ingelaste persconferentie plaats waarin premier Rutte verschillende versoepelingen van coronamaatregelen aankondigde. Voor het eerst werden de openbare bibliotheken met name genoemd en zij mochten tot ieders verrassing al op 12 mei open. Met de nodige aanpassingen, maar toch. Deckers: 'Dat was twee weken eerder dan we verwacht hadden, maar

'Een deel van de overleggen kan best digitaal, dat scheelt echt tijd!'

gelukkig waren we er in Roermond helemaal klaar voor: spatschermen, routing – en die is bij ons niet eenvoudig – handgel en voldoende ruimte om de boeken 72 uur in quarantaine te houden. Niet iedereen was te spreken over het VOB-protocol, want het is vrij algemeen, maar bibliotheken verschillen zo ontzettend qua ruimte en collectie, dat het haast niet anders kan dan veel aan de lokale situatie overlaten.' Almere heeft het qua gebouw wat makkelijker en had gelukkig ook al op tijd alle hulpmiddelen paraat. Wiersma: 'Het uitlenen via online aanvragen heeft ons al gelegenheid geboden om te oefenen met de 72 uur quarantaine. De medewerkers staan over het algemeen te popelen om weer te gaan werken, en we zullen proberen de mensen die toch nog bang zijn om mensen te besmetten of besmet te worden gerust te stellen. In een openbare bibliotheek horen mensen!' Deckers: 'Ik mag het misschien niet zeggen, maar deze nieuwe situatie ervaar ik als een vorm van pionieren waar de meeste bibliotheken best goed in zijn!'

Bibliotheekdirecteuren blikken vooruit

Anne van den Dool sprak met enkele bibliotheekdirecteuren over specifieke thema's die spelen bij de maatregelen rondom het coronavirus. Bij het ter perse gaan van dit nummer waren de bibliotheken weer (beperkt) geopend. De interviews zijn echter voor die tijd afgenomen.

Tekst: Anne van den Dool

Martin Berendse (OBA):

'Nooit dicht geweest'

'Wij hebben onszelf nooit als dicht beschouwd', legt Martin Berendse, directeur van de OBA, direct uit. 'Op dit moment mogen we weliswaar geen publiek ontvangen, maar ons werk gaat gewoon door. We moeten alleen andere manieren verzinnen om onze gebruikelijke bezoekers te kunnen bedienen. Helemaal aan het begin kreeg ik een telefoontje van de gemeente Amsterdam', vertelt Berendse. 'We kregen meteen de geruststellende boodschap dat we ons geen zorgen hoefden te maken over onze subsidie: die zouden we niet hoeven terug te betalen. Wel kregen we het dringende verzoek er in deze turbulente periode te zijn voor de stad en ons te ontfermen over alle kwetsbare groepen die hier rondlopen.'

De afgelopen weken heeft de OBA-directeur gezien hoe de informatiefunctie van de bibliotheek steeds belangrijker is geworden. De nauwe samenwerking met de gemeente draagt daar sterk aan bij. Berendse: 'Ik zie een Postbus 51-achtige functie voor de bibliotheek weggelegd, waar mensen een begrijpelijk antwoord krijgen op ingewikkelde vragen. Nu kunnen we dat idee alleen digitaal uitvoeren; in de toekomst zou daar een fysieke component aan kunnen worden toegevoegd.' In de ogen van Berendse vervult de bibliotheek tijdens deze crisis een centrale rol. 'We zijn formeel weliswaar onderdeel van de cultuursector', licht hij toe, 'maar in feite raken we aan alle

portefeuilles van de gemeente. Ik hoorde een bankdirecteur dit weekend zeggen: "Tijdens de vorige crisis waren we onderdeel van het probleem; nu kunnen we mogelijk bijdragen aan een oplossing." Die instelling geldt denk ik ook voor de bibliotheeksector: we kunnen ons meer dan ook nuttig maken in alle verschillende rollen die we vervullen.'

Welk beeld mist Berendse nu het meest als hij de lege OBA-vestigingen ziet? 'Wat wij nu niet kunnen leveren, is het gevoel onderdeel te zijn van een groter geheel. Iemand zei ooit: "Als ik de bibliotheek binnenkom, heb ik het gevoel dat ik ergens bij hoor, en dat geeft mij blijdschap en inspiratie." Die blijdschap kunnen wij nu niet geven. Alles in de wereld wordt momenteel teruggebracht tot functionaliteiten, maar het gevoel dat je overal in de stad een plek hebt waar je kennis, cultuur en informatie tot je kunt nemen, ontbreekt nu. Dat gemeenschapsgevoel is er nu niet. Dat missen wij als OBA, en ik persoonlijk nu het meest. Ik ben bang dat het nog een hele tijd gaat duren voordat dat gevoel weer kan terugkomen.'

Rachel van den Hoogen (Biblionet Groningen):

'Digitaal aanbod is toekomstbestendig'

Het zal velen in de bibliotheeksector zijn opgevallen: na de indaling van de coronacrisis rolde Biblionet Groningen al rap een mooi digitaal aanbod uit, met onder meer een online Taalhuis, een BiebLab en voorleesfilmpjes. Een aanbod dat, zo vertelt directeur Rachel van den Hoogen, heel spontaan is ontstaan. 'Na de bekendmaking van de beperkende maatregelen vanuit de overheid en het RIVM gingen onze medewerkers direct uit zichzelf aan de slag. Spelenderwijs groeide dat uit tot het aanbod dat er nu staat. We proberen onszelf in de kijker te blijven spelen en mensen zo te blijven aanzetten tot lezen en leren.' Al vrij snel beseften ze bij Biblionet Groningen: wat we hier nu aan het creëren zijn, willen we eigenlijk wel heel graag behouden. Ze besloten daarom voor het BiebLab en het online Taalhuis een apart YouTubekanaal aan te maken – bij eerdere projecten hadden ze gezien dat dat zorgde voor een betere borging voor in de toekomst.

Martin Berendse.

Rachel van den Hoogen.

'We voelen de behoefte van onze leden', vertelt Van den Hoogen. 'Onze klantenservice krijgt al vragen: wanneer gaan we weer open? Daarop hebben we ook na de bekendmaking van de verdere maatregelen geen pasklaar antwoord. We hebben 38 gebouwen om heel zorgvuldig onder de loep te leggen. We hebben verschillende scenario's klaarliggen, maar we gaan niet speculeren. We hebben ons straks op iedere vestiging te voegen naar een overheidsprotocol.' Daarbij zijn ook de vrijwilligers van de bibliotheek een belangrijke factor. Van den Hoogen: 'Het kan simpelweg zo zijn dat we de bezetting niet rondkrijgen. Voor de heropening wordt ook dat een belangrijk vraagstuk. Wat als een vrijwilliger zegt: ik ben weliswaar zeventig plus, maar ik voel me fit en ik wil er staan? Een deel van onze vrijwilligers valt binnen die kwetsbare ouderendoelgroep. We willen hier goed en zorgvuldig mee omgaan.'

Bij Biblionet Groningen zijn ze nog steeds op zoek naar mogelijkheden tot uitbreiding van het digitale aanbod. 'We werken bijvoorbeeld ook met Digisterker; mogelijk kunnen we daarvan in de toekomst ook een online variant aanbieden. De koers die we nu varen, past uitstekend binnen de plannen die we voor de komende jaren al hadden: we waren al van plan ons digitale platform meer te laten groeien, om zo online en fysiek dichterbij elkaar te komen. Daarnaast wilden we al onderzoeken hoe we ons bereik zo groot mogelijk kunnen krijgen, ook in dunbevolkte gebieden in de provincie Groningen. De creativiteit rondom dat vraagstuk neemt nu net zo goed een vlucht.'

Ankie Kessler (de Bibliotheek AanZet):

'Bel je leden én de gemeente'

De coronacrisis werkt vooral als een katalysator, merkt Ankie Kessler, directeur van de Bibliotheek AanZet, meteen op. 'We blijven niet langer hangen in mitsen en maren, maar gaan direct aan de slag. Als we na afloop in de achteruitkijkspiegel kijken, zullen we ongetwijfeld zien dat sommige zaken anders hadden gekund. Maar op dit moment zijn we vooral heel trots op alles wat we klaarspelen.' Het gaat goed met AanZet, vertelt ze. En dat komt mede omdat ze deze hectiek dankzij de veelheid aan gemeenten waarmee de bibliotheekorganisatie

samenwerkt stiekem wel een beetje gewend zijn. 'Als je zo'n brede instelling bent als wij, is er altijd wel ergens een brandje of een issue', licht Kessler toe. 'Al in het begin, nog voordat we te horen kregen dat evenementen boven de honderd man verboden werden, voelden we aankomen dat het de verkeerde kant op ging. We merkten het vooral aan de vrijwilligers, die aarzelden om naar hun werk te komen, omdat die zich niet honderd procent veilig voelden.' Ook de ontwikkeling van virtuele vestiging, die al in volle gang was, raakte door de coronamaatregelen in een stroomversnelling. 'Daar kunnen we de producten van de KB en andere organisaties nu heel goed laten zien', vertelt Kessler. 'En ook ons eigen aanbod, waaronder onze digitale Taalcafés. Daarin moeten we soms wel een denkomslag maken: vestigingen geven bijvoorbeeld aan een eigen Taalcafé te willen, terwijl het mooie van digitaal juist is dat zo'n dienst beschikbaar wordt voor de hele organisatie.'

Ankie Kessler.

Ook het contact met de twaalf gemeenten in het werkgebied van AanZet staat hoog op de agenda. 'In vier van die gemeenten stonden grootschalige verbouwingen of verplaatsingen van onze vestigingen op het programma', vertelt Kessler. 'Die projecten gaan vooralsnog allemaal gewoon door. Van veel gemeenten hebben we een brief gekregen met de boodschap dat met coullance wordt omgegaan met de eerder gemaakte subsidieafspraken. Hier en daar hebben we zaken wat formeler op schrift gesteld, zodat we zeker weten dat alles goed gedocumenteerd is.' Per gemeente heeft de bibliotheek bovendien contact gelegd met de wethouder. Kessler: 'Iedere gemeente kampt weer met andere problemen. Zo heeft Zwijndrecht te maken met fikse bezuinigingen. Juist daardoor hebben we de kans gekregen uit te leggen welke functies we allemaal vervullen, om zo te bewijzen hoe belangrijk wij als bibliotheek zijn.'

Heeft Kessler een tip voor hoe bibliotheken de band met hun gemeente ook in deze tijden op peil kunnen houden? 'Heel simpel: als je al je oudere leden kunt bellen, kun je ook fracties, wethouders en ambtenaren bellen. Door in gesprek te gaan en te blijven, krijg je ook suggesties mee. Je krijgt de kans uit te leggen wat je als bibliotheek allemaal doet en waarom. Dit is het moment om je relevantie aan te tonen – voor nu en in de toekomst.'

Erna Winters (de Bibliotheek Kennemerwaard):

'Midden in reorganisatie'

De timing van de coronacrisis kon voor de Bibliotheek Kennemerwaard bijna niet ongunstiger uitvallen, vertelt directeur Erna Winters met een smalle glimlach. 'We stonden met één been in een reorganisatie. De maandag waarop onze deuren voor het eerst gesloten moesten blijven, lagen alle brieven voor het personeel al klaar. Iedereen zou een nieuwe plek in de organisatie krijgen. Alles was uitgedacht.' Ze besloten de omslag naar meer zelfstandig werkende teams door te zetten. Daardoor vinden in Kennemerwaard nu twee parallelle veranderingen van formaat plaats: naast de reorganisatie zijn ze natuurlijk ook druk bezig tijdens de sluitingen van de vestigingen allerhande vormen van alternatieve dienstverlening op poten te zetten. Sommige onderdelen van dat proces verlopen nu beduidend lastiger. 'Neem het inwerken in al die nieuwe functies: dat is op afstand lang niet altijd even gemakkelijk. Je wilt zulke informatie in real life kunnen delen. Ook hadden we een goede kick-off voor ogen, waarin we elkaar fysiek een hart onder de riem konden steken bij dit uitdagende proces.'

Daarnaast, merkt Winters, zijn in dit soort tijden informele

ontmoetingsmomenten extra belangrijk. 'Medewerkers luchten hun hart nu eenmaal een stuk sneller bij de koffieautomaat dan in een grootschalig overleg. Die momenten moeten we nu ook digitaal inbouwen, zodat iedereen het gevoel krijgt dat we bezig zijn met een gezamenlijke zoektocht, waarin we allemaal wel eens dwalen. Nu is het soms lastig om aan te voelen of het wel goed gaat met een collega. Deze organisatie bestaat uit 140 mensen. Sommigen daarvan hebben we nu niet goed in beeld.' Het is een paradoxale situatie: de reorganisatie is gericht op meer zelforganisatie, maar op dit moment is juist extra veel sturing nodig. 'We willen mensen laten uitgaan van hun eigen kracht en expertise, maar in deze nieuwe situatie valt dat vertrouwen soms weg', aldus Winters. 'En dat terwijl dit juist een tijd is van nieuwe dingen uitproberen. Wacht niet op het MT, benadrukken we, maar neem zelf de leiding. Aan de andere kant zijn nu de kaders ook niet voor iedereen duidelijk, dus dat is ook wel begrijpelijk.'

Mariet Wolterbeek (de Bibliotheek Z-O-U-T):

'Nu laten zien wat we in huis hebben'

Voor Mariet Wolterbeek, directeur van de Bibliotheek Z-O-U-T, is het helder: als de regering ons oproept thuis te blijven, moeten we dat ook doen. En dat betekent geen haal- of brengservice bij deze bibliotheekorganisatie, die dertien vestigingen in vier gemeenten kent. 'Alleen voor mensen die tijdens ons dagelijkse telefonisch spreekuur aangeven echt niet zonder onze boeken te kunnen, maken we een uitzondering', aldus Wolterbeek. 'Bij hen hangen we een tasje met boeken aan de deur. Die materialen hoeven we voorlopig zeker niet terug, laten we hen weten.' Z-O-U-T streeft ernaar zoveel mogelijk activiteiten digitaal doorgang te laten vinden. Naast het landelijke aanbod, zoals de

Erna Winters.

Mariet Wolterbeek.

ThuisBieb, houdt de Utrechtse bibliotheekorganisatie ook online vormen van het Taalhuis in de lucht. Juist lokale varianten van die activiteiten zijn belangrijk, zoals de culturele programmering. Sommige van die activiteiten zijn nu eenmaal echt niet geschikt om digitaal te laten doorgaan. Ronald Giphart zou bij ons op bezoek komen, bijvoorbeeld. Zulke zaken verplaatsen we naar september.

Omdat de programmering tegen die tijd behoorlijk druk zou kunnen worden, kwamen ze bij Z-O-U-T op het idee van een passe-partout: een serie activiteiten voor een verlaagde prijs. 'Zo verleiden we mensen er hopelijk toe een paar weken achter elkaar eenzelfde soort activiteit, zoals een lezing of workshop, te bezoeken', vertelt Wolterbeek. Voor leden die liever bellen, staan de medewerkers van Z-O-U-T acht uur per dag klaar. Klanten kunnen daar al hun vragen stellen: van hulp bij het downloaden van e-books tot antwoord op de vraag hoe je via Zoom je kleinkinderen kunt toezwaaien. 'We willen graag op elke locatie zichtbaar blijven', licht Wolterbeek toe. 'We zijn een netwerkorganisatie: veel van onze vestigingen zitten in het gebouw met andere vormen van dienstverlening. We delen onze panden met onder meer een apotheek, een zorgcentrum, een huisartsenpost, een consultatiebureau en de wachtkamer van een gezondheidscentrum. Normaal gesproken zijn we ontzettend blij met die combinaties, maar nu plaatst het ons soms wel voor uitdagingen. Sommige van onze vestigingen zijn niet eens fysiek afgesloten van die andere instellingen, die in bepaalde gevallen op dit moment wel open zijn. Mensen kunnen zo binnenlopen en onze boeken pakken, als ze dat zouden willen.' En dat gebeurt ook, hoort ze wel eens iemand zeggen. Ze haalt haar schouders op. 'Als die boeken maar gelezen worden. Soms laten mensen een briefje achter met de materialen die ze meegenomen hebben. Heel sympathiek.'

Gerry Poelert (Cultura Ede):

'Goed nadenken over gezamenlijke boodschap'

'Het is drukker dan we het ooit gehad hebben', verzucht Gerry Poelert, directeur van Cultura Ede, blij. 'En vooral met leuke dingen. We hebben onze dienstverlening voor theaters en scholen omgezet naar het digitale domein. Alle 58 scholen in ons werkgebied zijn nu geabonneerd op ons YouTubekanaal waar we ze deelgenoot maken van

Gerry Poelert.

onze online lessen en voorstellingen.' Ook zijn ze bij Cultura Ede een bezorgservice gestart – niet alleen om iedereen aan het lezen te houden, maar ook om medewerkers en klanten tot ambassadeurs van de bibliotheek te maken. 'Men kan bij ons maximaal vijf boeken per dag bestellen, die vervolgens worden thuisgebracht door ons horecapersoneel en de horecamedewerkers die normaal gesproken in ons café werken. De blijdschap over onze dienstverlening verspreidt zich als een lopend vuurtje. Mensen zijn dankbaarder dan ooit. Die mooie reacties van klanten helpen ons heel erg om als bibliotheek op een mooie manier in de publiciteit te staan.'

Cultura Ede is een fusie van verschillende organisaties, die samen één pand delen. In dat gebouw is niet alleen een bibliotheek, maar ook een theater, een bioscoop, een VVV-kantoor en een erfgoedinstelling te vinden. Al die organisaties moeten op hun eigen manier hun weg vinden in de wirwar van regels en voorschriften die het coronavirus met zich meebrengt. Poelert: 'Voor het theater is het een enorme klap. We hebben alle voorstellingen voor dit seizoen moeten afzeggen. Natuurlijk richten we ons op de voorstellingen die vanaf september hopelijk weer kunnen spelen, maar ook voor die situatie houden we ons hart vast. Wat als we straks slechts een derde van de stoelen in de zaal mogen vullen? Nemen we het verlies dat we daardoor lijden dan voor lief?' Het multifunctionele pand biedt voor zulke situaties af en toe gelukkig ook oplossingen. 'We zijn bijvoorbeeld aan het onderzoeken of we sommige voorstellingen ook in de bioscoopzalen van Pathé kunnen spelen. Daar kunnen we een stuk meer mensen in kwijt.'

.....

De volledige interviews zijn te lezen via debibliotheken.nl/blogs.

.....

Nog meer bijzondere initiatieven in coronatijd

In het artikel *Bibliotheken uiterst creatief in lastige tijden*, dat u elders in dit nummer heeft kunnen lezen, kwamen bibliotheken in Amsterdam, Arnhem, Drachten, Ede, Groningen, Oosterhout en Zoetermeer aan het woord. Maar er waren meer leuke initiatieven. Een korte bloemlezing.

Tekst: Menno Goosen

Bibliotheek Brummen|Voorst deelt 'coronaverhalen'

Eind maart is de Bibliotheek Brummen|Voorst gestart met het blog 'De Ochtendpost', met verhalen van inwoners uit de gemeenten Brummen en Voorst, die worden geïnterviewd over hun veranderende leven in en om het huis in deze tijden van corona. Deze verhalen deelt de bibliotheek via haar website, social media en ze verschijnen wekelijks in de lokale media. De bibliotheek plaatst op haar website in het blog 'De Ochtendpost' een interview met een inwoner van Brummen of Voorst, vergezeld van een mooie afbeelding van de natuur. Daarnaast wordt er wekelijks een verhaal gepubliceerd in het *Brummens weekblad* en het *Voorster nieuws*. De verhalen worden ook gedeeld via de sociale media. De Bibliotheek Brummen|Voorst is met

het initiatief gestart om met inspirerende verhalen mensen die nu alleen thuis zitten afleiding te geven, steun te bieden en troost te brengen. Door verhalen te delen wil de bibliotheek een gevoel van verbinding creëren. 'Verhalen van mensen voor mensen', aldus communicatieadviseur Sylvia van den Top.

KopGroep Bibliotheken organiseert online 'meezinguurtje'

KopGroep Bibliotheken heeft online een 'meezinguurtje' georganiseerd dat live via Facebook te volgen was. Zangeres Evelien van Leeuwen bracht een programma met reisliedjes. Van Leeuwen zong al enige tijd in de centrale vestiging van KopGroep Bibliotheken Nederlandstalige liedjes rondom een bepaald thema. Vanwege de coronamaatregelen was dat echter niet meer mogelijk, daarom zocht de bibliotheek naar een alternatief in de vorm van een online meezinguur. De eerste online versie bleek zo'n succes, dat er gekozen werd voor een vervolg. Op 12 mei presenteerde de zangeres vanuit een theaterzaal een muzikale rondreis met meezingers als 'Viva España', 'Zomer in Zeeland' en 'Een reisje langs de Rijn'. Daarnaast organiseerde KopGroep Bibliotheken ook een online kunstlezing. Krzysztof Dobrowolski-Onclin vertelde over de barok, en meer in het bijzonder over Caravaggio en Bernini, mede naar aanleiding van een tentoonstelling over beide kunstenaars in het Rijksmuseum. De lezing kon vanwege de coronamaatregelen niet doorgaan en ook het Rijksmuseum was gesloten, maar de bibliotheek besloot het online te doen via Zoom.

KB inventariseert corona-initiatieven

De Koninklijke Bibliotheek (KB) roept bibliotheken op door te geven met welke interessante lokale initiatieven ze in deze tijden van corona de doelgroep proberen te bereiken. Dit met het oog op mogelijke landelijke opschaling van de betreffende initiatieven. Maaïke Toonen, programmamanager Bibliotheek en basisvaardigheden bij de KB, stelt over de oproep: 'We bedenken momenteel allerlei diensten voor kwetsbare mensen, die extra hard worden getroffen door de coronamaatregelen. Taal- en computercursussen in de bibliotheek liggen stil, spreekuren zijn vervallen en een grote groep stapt niet zo makkelijk over op online alternatieven. Veel bibliotheken melden in de Crisisbieb (www.biebtobieb.nl) activiteiten die zij nu opstarten om onder meer deze mensen op andere manieren van dienst te zijn. Daar zitten mooie initiatieven bij, bijvoorbeeld voor kwetsbare gezinnen! Het zou toch mooi zijn als we een aantal daarvan ook na de coronacrisis kunnen blijven aanbieden? De KB wil graag bekijken hoe we dit aanbod overdraagbaar kunnen maken voor andere bibliotheken. We roepen u dan ook graag op om interessante lokale initiatieven aan ons te melden waarmee u de doelgroep weet te bereiken. Zodat we die wellicht landelijk kunnen opschalen.' Uw suggesties kunt u mailen aan Maaïke Toonen: maaïke.toonen@kb.nl.

BiebBoys Kees en Joran zetten Bibliotheek Gelderland Zuid op stellen

Vanwege het coronavirus waren alle vestigingen van de Bibliotheek Gelderland Zuid gesloten. Maar dit weerhield de BiebBoys er niet van om de bieb 'op stellen' te zetten. Vanuit een lege bibliotheek verzonnen ze de gekste challenges voor kinderen uit groep 6 tot en met 8. Iedere schooldag stond er een nieuwe aflevering van de BiebBoys online. De Bibliotheek Gelderland Zuid wilde met deze actie haar steentje blijven bijdragen aan het bevorderen van leesplezier en taalvaardigheid van kinderen. Kees en Joran namen kinderen iedere dag virtueel mee de bieb in en gaven hun een speciale opdracht mee. Zoals het bouwen van een leesfort, een eng verhaal afschrijven, of het nabouwen en fotograferen van een scène uit hun lievelingsboek.

Bibliotheek Emmen zet 'TIM'ers' in

Omdat veel mensen het lastig vinden om een e-bookaccount aan te maken of vragen hebben over het gebruik ervan, zet de Bibliotheek Emmen zogenoemde 'TIM'ers' in, oftewel de Telefonische Informatie Medewerkers. Bibliotheekleider Anneke Heidemans: 'De TIM'ers komen voort uit de "WIM'ers". Dat staat voor Wandelende Informatie Medewerkers. Zij lopen normaal

gesproken door de bibliotheek om klanten te helpen met de meest uiteenlopende vragen. Nu de bibliotheekdeuren tijdelijk gesloten zijn, willen we klanten natuurlijk blijven helpen.' Het werkt zo: mensen die de Bibliotheek Emmen bellen, krijgen de receptie aan de lijn. Als blijkt dat de vraag voor een TIM'er bestemd is, worden het telefoonnummer en de vraag van de klant genoteerd waarna deze zo snel mogelijk wordt teruggebeld. Heidemans: 'Vragen die voornamelijk nu veel worden gesteld, gaan over online lezen. Mensen die nooit gebruik hebben gemaakt van e-books, willen dat in deze tijd wel doen. En dan hebben ze vaak even hulp nodig en die hulp geven wij graag.' Aan de telefonische hulp zijn geen kosten verbonden, benadrukt Heidemans. 'En we blijven net zo lang met de klant aan de lijn totdat de vraag beantwoord is. We zijn heel geduldig.' Het initiatief blijkt een succes te zijn: 'Soms hebben we wel vijftien gesprekken op een dag.'

Westfriese Bibliotheken zoeken 'Klooi Kampioen'

De Westfriese Bibliotheken roepen heel West-Friesland (0 tot 100+ jaar) op om tijdens de coronacrisis te 'klooien met boeken'. Het is de bedoeling dat lezers na het lezen van een boek een creatieve actie ondernemen. Het bewijs daarvoor kan geleverd worden door het inzenden van een foto of een filmpje. Om de deelnemers op weg te helpen werkt de bibliotheek samen met verschillende 'Klooi Ambassadeurs'. Kinderboekenschrijvers als Mark Haayema en Simon van der Geest, maar ook 'Koeienkunstenaar' Ruud Spil, delen filmpjes waarin ze laten zien hoe je met hun boek kunt klooien. Ondernemende inwoners passen boeken toe op hun specialisme. Bibliotheekmedewerkers laten zien wat je met boeken voor elkaar kan klooien. Iedere week worden de winnaars bekendgemaakt. Het is de bedoeling dat zodra de omstandigheden het toelaten, er een tentoonstelling georganiseerd wordt rondom alle inzendingen. Meer informatie is te vinden op www.westfriesebibliotheken.nl/klooien.

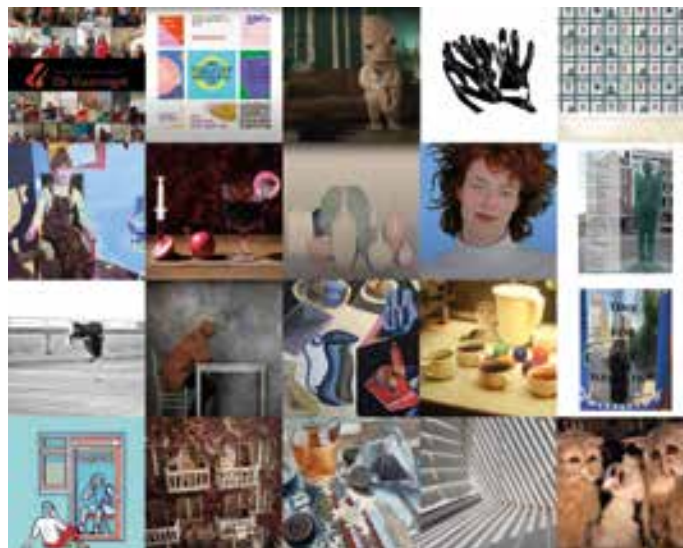
Bibliotheek Veenendaal maakt 'Harten onder de riem'

In Veenendaal was het mogelijk om een gepersonaliseerd houten hartje met een boodschap te laten maken om iemand 'een hart onder de riem te steken'. Om mee te doen kon via de website van de bibliotheek een kaartje van € 2,50 (inclusief verzendkosten) gekocht worden. Bestellers kregen per

e-mail de uitleg toegezonden. De harten werden gemaakt door het FabLab, dat ook in de Cultuurfabriek in Veenendaal gevestigd is. FabLab is een wereldwijde community. De naam is een afkorting van Fabrication Laboratory. Voor meer informatie: www.fablab.nl.

Collectie kunstwerken over Zwolle in coronatijd

Op 3 april deed Stadkamer Zwolle de oproep aan alle Zwolse professionele kunstenaars een stilleven te maken dat is geïnspireerd op het stille leven van nu. Het leverde kunstwerken op van 53 kunstenaars die daarmee uiting willen geven aan de 'coronatijd' in Zwolle. De oproep was door Stadkamer georganiseerd in samenwerking met de gemeente Zwolle. Uit de inzendingen heeft een jury, bestaande uit Wilhelm Weitkamp, directeur ArtEZ Academie voor Art & Design, Karin Netten, directeur Kasko en Astrid Vrolijk-de Mooy, directeur Stadkamer, de twintig origineelste, meest inspirerende en/of troostrijke werken gekozen, die werden beloond met een prijs van 250 euro. Astrid Vrolijk-de Mooij: 'Daarmee konden we de Zwolse kunstenaars toch een beetje helpen in een tijd waarin er zo weinig opdrachten voor hen zijn. We waren onder de indruk van de grote diversiteit. Er waren zo veel totaal uiteenlopende disciplines: klassiek geschilderde stillevens, fotografie en gedichten, maar ook performances, multimediale projecten, muziek en *street art*. We hebben werken geselecteerd die wat ons betrof troost bieden of die heel treffend de huidige situatie verbeelden. Daarbij speelden originaliteit en de technische uitvoering van het kunstwerk een belangrijke rol.' De twintig winnende werken zijn te bekijken op de website van Stadkamer Zwolle. Het is de bedoeling een expositie met alle 53 ingediende werken te organiseren zodra dat weer kan. De geselecteerde werken zijn online te bekijken op www.stadkamer.nl/stilleven.

Peter van Eijk over bibliotheekinnovatie

Doel door doen!

Amsterdam, voorjaar 1980

Ik volg college bij professor Gijs Kuypers. Met zachte stem en een sigaartje in de mond - ja waarde lezer, dat mocht toen nog - was hij moeilijk te volgen. Maar in zijn boek *Grondbegrippen van politiek* schrijft hij glashelder, bijvoorbeeld over de betekenis van het woord doel¹. Kort samengevat: een doel is een situatie die een actor in een gegeven uitgangssituatie beoogt en nastreeft. Een doel is in essentie een wens. Het gaat om een toekomstige gewenste situatie die 'moet zijn' - en wel volgens een actor.

Den Haag, 9 maart 2020

Op uitnodiging van de Koninklijke Bibliotheek volg ik - samen met enkele tientallen collega's uit de bibliotheeksector - een 'college' van professor Patrick Kenis. Met aanstekelijk enthousiasme praat hij over 'organisatienetwerken'. Volgens de hooggeleerde uit Vlaanderen zijn dit de organisatievormen van de toekomst, omdat er in moderne samenlevingen steeds vaker sprake is van *wicked problems*. Dit zijn complexe vraagstukken die organisaties niet geheel zelfstandig kunnen oplossen. Een voorbeeld uit zijn gelijknamige boek, waarmee de bibliotheeksector bekend is: de succesvolle integratie van nieuwe Nederlanders.² Dat krijg je niet alleen voor elkaar met een Taalhuis. Daarvoor is samenwerking noodzakelijk met professionele lokale partners uit zorg, welzijn, buurtorganisaties en vrijwilligers.

De hooggeleerde noemt verder enkele sleutelwoorden uit de literatuur over organisatienetwerken: relaties, verbondenheid, samenwerking, vertrouwen, en collectieve actie. Wat dit laatste betreft benadrukt hij dat een gezamenlijke doelstelling voor een succesvol organisatienetwerk cruciaal is. Dank u professor, we gaan erover nadenken, maar nu eerst aan de borrel (weet u nog lezer: dat mocht toen nog).

Apeldoorn, mei 2020

De coronapandemie roept grote vragen op. Hoe lang gaat deze crisis nog duren? Wat kunnen de maatschappelijke effecten zijn? Welke gevolgen zijn er voor onze sector en voor het werk dat we zo graag doen? Er zijn nog geen antwoorden, maar een paar ontwikkelingen tekenen zich af. Wij krijgen te maken met een economische recessie. Het aantal faillissementen in verschillende sectoren stijgt snel, veel mensen gaan hun baan verliezen. De overheidsfinanciën staan sterk onder druk, en daarmee ook de bekostiging van bibliotheekorganisaties. Kortweg: in de aanloop naar de landelijke verkiezingen in maart 2021 bevinden we ons in zwaar weer. Bij ongewijzigd beleid bestaat het gevaar dat het bibliotheeknetwerk hard geraakt zal worden.

Wensbeeld

Waar ik vorig jaar op rijksniveau nog veel ruimte zag om structureel via bibliotheken te investeren in mensen en hun vaardigheden, is het tij helaas gekeerd, hoewel andere uitdagingen waar wij een rol in kunnen spelen, zich aandienen. Daarom is het juist

nu belangrijk om te beseffen dat de uitgangssituatie waarin we verkeren ook mogelijkheden biedt. Het netwerk van vestigingen is immers nog steeds wijdvertakt. Bibliotheekorganisaties werken al jaren - met gestaag groeiend succes - aan het verbreden van de dienstverlening. Diverse ministeries - BZK, Financiën, Sociale Zaken, OCW en VWS - doen daarom steeds vaker een beroep doen op de diensten van de 'maatschappelijke bibliotheek'. De groep vrijwilligers die bijdraagt aan tal van activiteiten is groot. En ten slotte: de onderlinge banden tussen KB, POI's en bibliotheken zijn versneld versterkt in de voorbije coronamaanden. Zo bezien hebben we in de voorbij jaren samen een unieke propositie opgebouwd.

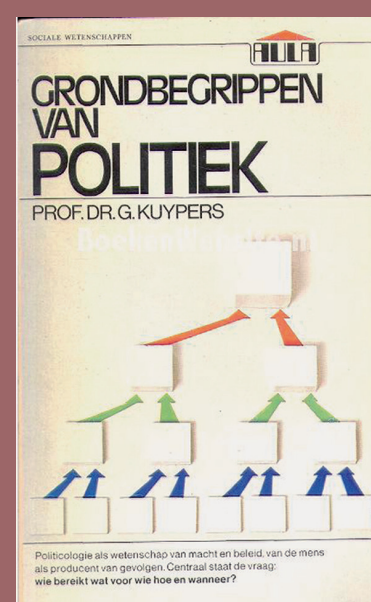
Laat dit ons doel zijn: in 2025 hebben bibliotheekorganisaties 8 miljoen betekenisvolle relaties ontwikkeld met burgers die via onze culturele, onderwijskundige, maatschappelijke en sociale input slimmer, vaardiger en creatiever aan het worden zijn.

Zeker, om deze gewenste situatie te kunnen bereiken moet er veel worden gedaan. Allereerst is het van belang om als organisatienetwerk zo'n collectief doel te formuleren. Daarnaast is een lobby nodig om een 'Rijksprogramma Persoonlijke Ontwikkeling' op de nationale agenda voor een nieuw kabinet te plaatsen. Voor deze lobby is een landelijk bekende ambassadeur nodig: kandidaten met een groot hart voor de bibliotheek zijn er genoeg. In zo'n Rijksprogramma krijgt iedere volwassen burger een voucher die recht geeft op toegang tot cursussen, faciliteiten voor *blended learning* en ondersteuning bij 'de bibliotheek'. Met onze vestigingen, de online bibliotheek, samenwerking met partners als de landelijke community voor werkzoekenden JobOn (voorheen De Broekriem) is dit in potentie allemaal aanwezig. Laten we dus samen, als organisatienetwerk, proberen om die potentie om te zetten in een prestatie met een groot maatschappelijk effect. Ook hier geldt: doel door doen. Wie doen er mee?

Peter van Eijk is bestuurder van stichting BiSC en is daarnaast werkzaam als toezichthouder en bestuursadviseur.

1 Kuypers, G, *Grondbegrippen van politiek*, (Het Spectrum, 1973), p.30. (ISBN 9789027452368)

2 Kenis, P & Cambre B, *Organisatienetwerken*, (Pelckmans pro, 2019), p. 58. (ISBN 9789463371643)

Stefan Verwey

Bibliotheekblad

Vakblad voor de openbare bibliotheken.
Verschijnt negen keer per jaar.
Uitgave van IP Uitgeverij.
Jaargang 24, nr. 4.

REDACTIE

Menno Goosen (hoofdredacteur, menno.goosen@bibliotheekblad.nl),
Bart Janssen (webredacteur, bart.janssen@bibliotheekblad.nl),
Martin de Jong (redacteur, martin.dejong@bibliotheekblad.nl)
E-mailadres (algemeen):
redactie@bibliotheekblad.nl;
administratie@bibliotheekblad.nl
Telefoon (hoofdredacteur): +31 (0)6 2222 90 67
Adres: Charlotte van Pallandlaan 18,
Postbus 164, 2272 TR Voorburg, Nederland
Website: www.bibliotheekblad.nl

REDACTIERAAD

Erik Boekesteijn, Jan Gommer, Wendy de Graaff,
Wim Keizer, Gerard Meijer, Wanda Moelands

VORMGEVING

Ruud Out (art director)
Ultramarijn Grafische Vormgeving

DRUK

Damen Drukkers, Werkendam

ABONNEMENTEN

Opgave en vragen over abonnementen
Nederland: Abonnementenland,
Postbus 20, 1910 AA Uitgeest
Tel. +31 (0)251-25 79 24, Fax +31 (0)251-31 04 05
Site: www.bladenbox.nl voor abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen.
Abonnementenland is ook bereikbaar via Twitter.
Stuur uw tweet naar:
@Aboland_klanten.
Opgave en vragen over abonnementen België:
Abonnementenland, Ambachtenlaan 21 Unit 2A,
3001 Heverlee
Tel. +32 (0)28 08 55 23, Fax +32 (0)28 08 70 05
Site: www.bladenbox.be voor abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen en opzeggingen.
Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn.
Prijswijzigingen voorbehouden.

ABONNEMENTSPRIJS

Per 1 januari 2020 kost een abonnement in Nederland 199,90 euro, elk vervolgabonnement op hetzelfde adres 189,90 euro, abonnement voor gepensioneerden 95 euro, los nummer 20 euro.
Abonnementen in Vlaanderen 218,90 euro. Overige landen 252,90 euro. Alle bedragen inclusief BTW en verzendkosten.

ADVERTENTIES

KBenP, Postbus 164, 2270 AD Voorburg.
Rajin Roopram, telefoon: +31 (0)6-1520 17 24,
e-mail: rajin.roopram@kbenp.nl.

OVERNAME VAN TEKST

Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na overleg met de uitgever. Voor kopiëren is reprorecht verschuldigd aan de uitgever.

© IP Uitgeverij
ISSN 1573-9597

Heeft u nieuws?

Mail dan naar
redactie@bibliotheekblad.nl

Website

Het actueelste bibliotheeknieuws vindt u op
www.bibliotheekblad.nl

Nieuwsbrief

Op de website kunt u zich aanmelden voor de nieuwsbrief,
dan ontvang u het recentste bibliotheeknieuws.

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2020

JUNI - JULI

18/06	INNOVATIEF AAN HET WERK (70-JAAR GO)	*NIEUW*
19/06	E-MAILMANAGEMENT & ARCHIVERING	
19/06	GO MEDIACOACH: DIGITALE GELETTERDHEID	GAAT ZEKER DOOR
25/06	GEGEVENS INZICHTELIJK MAKEN MET POWER BI (70-JAAR GO)	*NIEUW*
26/06	GO MEDIACOACH: DE DIGITALE LEESCONSULENT	GAAT ZEKER DOOR
01/07	ADVISEREN ALS SAMENSPEL (70-JAAR GO)	*NIEUW*
01/07	GO MEDIACOACH: DIGITALE DIDACTIEK	GAAT ZEKER DOOR
01/07	LEIDING GEVEN OP AFSTAND (70-JAAR GO)	*NIEUW*
06/07	ONLINE PRESENTEREN (70-JAAR GO)	*NIEUW*
08/07	DOELTREFFEND THUISWERKEN (70-JAAR GO)	*NIEUW*
09/07	LEREN OVERTUIGEN (70-JAAR GO)	
13/07	MARKETING VAN INFORMATIEDIENSTEN (70-JAAR GO)	
16/07	UW IMPACT ALS INFORMATIESPECIALIST VERGROTEN (70-JAAR GO)	
31/07	EMPLOYEE ADVOCACY (70-JAAR GO)	*NIEUW*

Bieb SYSTEMEN

Postbus 86, 7440 AB Nijverdal

Telefoon: 050 - 318 60 18

Email: info@biebsystemen.nl

Internet: www.biebsystemen.nl

Bibliotheken hebben de afgelopen jaren ingespeeld op de veranderingen in de markt. Met concepten, zoals in de retail gebruikt, zijn er nieuwe presentatietechnieken ontwikkeld om de consument, de bibliotheekbezoeker, aan zich te binden. Frontale presentatie en tafels maken het veel overzichtelijk en aantrekkelijk om te zoeken naar nieuwe boeken. Net als gebruikelijk in de retail moeten formules worden bijgesteld en aangepast. Wijzigingen moeten het voor de klanten aantrekkelijk maken om steeds weer te komen. Bieb Systemen, onderdeel van Van Keulen Interieurbouw, kan hierbij ondersteunen. Op het gebied van hout, metaal, draad en kunststof beschikken we over veel know how en een hypermodern machinepark.

Van Keulen realiseert wat vormgevers ontwerpen!

